Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 10 (1765) ГОД XXXV БЕЛАСТОК 11 САКАВІКА 1990 г. ЦАНА 600 зл

Спяваць і жыць

Нядзельным днём 18 лютага 1990 года людзі, якім загадзя не ўдалося купіць білеты на фінальны канцэрт агляду „Беларуская песня '90", у роспачы адыходзілі ад кас Беластоцкай філармоніі. Некаторым неяк усё ж удавалася прабіцца. У зале людзі сядзелі і стаялі навокал. Журналісты-аматары пстрыкалі фотаапаратамі. Працаўнікі Беластоцкага радыёвяшчання старанна запісвалі ўсе песні, якія выконваліся на сцэне. У канцы залы беларускія студэнты махалі бел-чырвона-белымі сцягамі. Многія прыйшлі з зусім маленькімі дзеткамі, немаўляткамі проста. Відаць, жаданне пачуць беларускую песню было мацнейшае ў маладых маці ад выгады іх дзяцей. А дзеці папісквалі, хаця то бацька, то маці падкідвалі іх уверх, давалі бавіцца сваімі кліпсамі, каралямі і ўсім, што толькі было пад рукою. Будзь што будзе, абы далі паслухаць! Людзі білі брава, скандавалі, прыкляскалі выканаўцам. Цешыліся.

Такая была атмасфера ў час канцэрта фіналістаў конкурсу „Беларуская песня '90".

Ці быў калі дагэтуль такі багаты цэнтральны агляд?! Сумняваюся! Тым больш, што амаль усе цэнтральныя агляды, якія адбыліся дагэтуль, я чула і бачыла, а даволі часта даводзілася мне ацэньваць выканаўцаў у складзе журы конкурсу.

Сёлетні фінальны агляд характарызаваўся, як ніколі, разнастайнасцю рэпертуару і спосабу выканання, новымі творамі, зусім яшчэ свежымі калектывамі, багаццем выяўленчых сродкаў. На 44 прадбачаныя пазіцыі не прыехаў толькі дуэт з Гарадка. Відаць, не змог. Затое дадаткова, па-за конкурсам, выступіла жаночае трыо з Гайнаўкі і вялікі хор Гайнаўскага дома культуры пад кіраўніцтвам Анны Стрыха. Адным словам, хто рыхтаваўся, той і прыехаў. А калісьці ж звычайнай з'явай было тое, што прыязджалі не ўсе з тых, хто выказваў раней ахвоту выступіць. І думаю, што было гэта звязана не толькі з зімовай замецццю, але і з тым, што калектывы не былі занадта моцныя. Цяпер жа калектывы выраслі, і многія з іх едуць на Цэнтральны агляд цвёрда па ўзнагароду. Хаця... з узнагародай гэтай ніколі няма ўпэўненасці. Не ўсе тыя, што ў мінулым годзе былі лаўрэатамі, так паспяхова выступілі ў гэтым годзе. Цешыць, аднак, тое, што, ад'язджаючы дахаты без узнагарод, абражаюцца нямногія. Сёлета прайграў? — Нічога, выйграю на другі год! Большасць удзель-

(Працяг на стар. 6)

Ала Дубец з Санока.

Спявае калектыў з Гарадка.

Галасы з Кангрэсу

Дыскусія на Заснавальніцкім кангрэсе Беларускага дэмакратычнага аб'яднання, у якой выступіла 18 прамоўцаў, галоўным чынам засяродзілася на трох комплексах праблем: абмеркаванні праграмы і статута партыі, будучых выбарах у тэрытарыяльныя самаўрады, месцы беларускага палітычнага руху ў палітычным краявідзе рэгіёна (і шырэй: краіны).

Паасобныя прамоўцы не абміналі таксама пытання беларускага лёсу ў шырэйшым кантэксце, зыходзячы з меркавання, што беларусы як нацыя складаюць адно духоўна-культурнае цэлае, нягледзячы на месца іх пражывання. Сёння прапануюю чытачам „Нівы" пераказ некаторых выступленняў на Кангрэсе, апрацаваны паводле пратакола з Кангрэсу. Пратакол не з'яўляецца стэнаграфічным запісам дыскусіі, таму яе пераказ аддае перш за ўсё сэнс і змест выступленняў, а не стылістыку і магнітафонную літаральнасць. Пераказ усіх выступленняў у дыскусіі будзе апублікаваны ў першым нумары бюлетэня Беларускага дэмакратычнага аб'яднання.

Ян Максімюк

* * *

Антон Мірановіч (Беласток): Пачну ад рэфлексіі: у палітычным жыцці беларускага народа мы сёння перажываем асаблівы момант. Упершыню, пасля II сусветнай вайны мы ствараем беларускую незалежную (і некамуністычную) партыю. Гэтая партыя не з'яўляецца ні лідэрскай, ні кадравай палітычнай арганізацыяй. Гэта — партыя праграмы беларускага нацыянальнага адраджэння. Праграму дыктуе нам жыццё. Зараз нас чакаюць выбары ў тэрытарыяльныя самаўрады. Мы павінны прыступіць да іх згуртаваныя, поўнасцю ўсведамляючы сабе, што выступаем у абароне нацыянальных і рэлігійных правоў беларусаў Беласточчыны. Добра было б, калі б мы ўсе зразумелі, што лёс Праваслаўнай царквы на Беласточчыне і лёс беларусаў на гэтай зямлі — гэта адзін лёс.

Жывем на сваёй зямлі ад тысячы гадоў, хаця не ў сваёй дзяржаве. Наш лёс нагадвае лёс усіх беларусаў — і тых у Са-

(Працяг на стар. 2)

НА мяжы

— 4 —

Калі думаю аб беларускай эміграцыі, дык бачу яе заслугу яшчэ ў адным вельмі важным факце. Як вядома, мы на працягу дзесяткаў гадоў абагаўлялі Сталіна. Захапляліся ім, маліліся да яго, пыпісвалі яму такія ўласцівасці, як дабрыня, альтруізм, высакароднасць, справядлівасць, апякунства, геніяльнасць, прадбачлівасць. Глядзелі на яго як на генія, які ашчасліві усю сваю краіну, паасобныя нацыі і акрэсліў шляхі развіцця чалавецтва на цэлыя тысячагоддзі. Да таго вобразу прычыніліся моцна публіцысты і пісьменнікі. Мой Божа! Чаго ж толькі не пісалі Купала, Колас, Броўка, Глебка, Крапіва ды і ўсе іншыя! Прапагандавалася вялікае абагаўленне не толькі духоўных якасцей правадыра, але і яго фізічнай субстанцыі. Дзякуючы літаратурным творам, фільмам і карцінам Сталін здаваўся нам усім высачэзным, прыгожым мужчынам, тады калі ён быў маленькім, падзёбаным воспаю чалавекам. Пісьменнікі прамаўлялі да Сталіна як да кагосьці іканастаснага або, давёўшы сябе да экстатычнай чуласці, трактавалі яго як малое каханае дзіцятка. Бо і як жа па-другому вытлумачыць мацярынскія словы Купалы: „Хай смутак вачэй тваіх ясных не росіць". Быў Сталін і асілкам, і барацьбітом, і карміцелем, і заступнікам. Пахіляўся ён чула не толькі над народамі, але і над кожнай дзіцячай калыскай, і думаў заўсёды толькі аб адным — як ашчаслівіць чалавека.

І вось беларускія эмігранты ўдарылі ў гэты свяшчэнны алтар, у міф, які, на жаль, пранікаў у чалавечыя сэрцы, калечыў іх і адурманьваў. Якой страшэннай адвагай, а часта і няпраўдай выдаваліся нам усе тыя крытычныя заўвагі, якія паяўляліся ў беларускім эміграцыйным друку. Тым часам эміграцыя настойліва і паслядоўна зрывала анельскія шаты з сатанічнай постаці Сталіна.

Рэакцыя савецкай прэсы была заўсёды адназначная. Тыя, хто асмеліўся падняць руку на свяціла, называліся здраднікамі, агентамі, ворагамі народа, лакеямі чужых дзяржаў. І што цікава: у шматлікіх палеміках з беларускай эміграцыяй ніхто ніколі не прыводзіў тых фактаў і тых аргументаў, якімі карысталіся эмігранты; было толькі адно вялікае асуджэнне „злосных правакатараў, якія пры дапамозе маны кляймяць Савецкі Саюз".

Сёння ўжо ўсе ведаем, што не была гэта мана. Наадварот, былі гэта мікраскапійныя часцінкі праўды аб тым велізарным зле, памераў якога да сёння не можам ні агарнуць ні зразумець да канца.

Як вядома, на працягу ўсяго пасляваеннага часу пэўная частка беларусаў-эмігрантаў наведвала БССР. Зрэшты, некаторыя (праўда, нямногія) паддаліся тагачаснай прапагандзе і вярнуліся ў БССР увогуле. Як вядома, выдавалася газета „За вяртанне на радзіму", якая малявала радасную карціну жыцця ў пасляваенным СССР. Аднак чуў я не раз, што жыццё беларусаў, якія вярнуліся, не было салодкім. Зрэшты, гэта і не дзіва, калі ведома, што ўвесь народ жыў у страшэннай пасляваеннай галечы.

Хачу затрымацца толькі над тымі беларусамі, якія наведвалі БССР і вярталіся на Захад. Несумненна, вялася інтэнсіўная апрацоўка прыезджых. Паказваліся ім толькі тыя праявы жыцця, якія мелі светлае аблічча. Прымяняўся метад „пацёмкінскай вёскі". Калі і не ўсе чытачы ведаюць, што гэта такое, дык паясню, што ў час падарожжа Кацярыны II паміж дзвюма рускімі сталіцамі фаварыт Пацёмкін збудаваў уздоўж дарогі каляровыя макеты прыгожых вёсак — прыгонныя сяляне, святочна апранутыя, тоўпіліся блізка ад дарогі. Адны з іх выпівалі, другія танцавалі, трэція трымалі ў руках кніжкі. Кацярына, гледзячы здалёк на макеты вёсак і прыглядаючыся зблізку сялянам, была моцна задаволена тым шчаслівым жыццём, якое яна стварыла сваім падданым.

Падобныя шчаслівыя карціны падглядалі і беларускія эмігранты. Некаторыя з іх давалі радасныя інтэрв'ю, у якіх праяўлялася захапленне багатым жыццём беларусаў у СССР. Пасля гэтыя эмігранты прыпадносіліся як верныя сыны Беларусі, а тыя ўсе, хто не паверыў у пацёмкінскія вёскі і сказаў крыху праўды аб сапраўдным жыцці ў БССР, называліся здраднікамі. А было ж па сутнасці наадварот. Сапраўднымі сынамі радзімы былі тыя, хто гаварыў аб ёй праўду. Гэта не значыць, што тых першых залічваю да здраднікаў. Проста праявілася ў іх звычайная беларуская прастата, наіўнасць і добрая вера.

Алесь Барскі

ГАЛАСЫ З КАНГРЭСУ

(Працяг са стар. 1)

вецкай Беларусі, і тых на чужыне ў эміграцыі. Думаю, што мы маем маральнае права прапанаваць, каб у чэрвені 1991 года на Беласточчыне адбыўся агульны кангрэс беларускіх партый і арганізацый з усяго свету. Наша партыя магла б стацца арганізатарам і гаспадаром гэтага кангрэсу. Над тэмай кангрэсу трэба было б задумацца, аднак несумненна тое, што вядучым яго матывам павінна быць абмеркаванне супольнасці лёсу беларускага народа і сцвярджэнне права беларусаў на існаванне ў вольным свеце.

Уладзімір Лукошык (Гарадок): У нашай партыі павінна быць месца для ўсіх, каму дарагая беларускасць. Для мяне, як селяніна, быць беларускім патрыётам — гэта, перш за ўсё, жыць і працаваць на сваёй зямлі. Беларускасць у нас усё яшчэ трымае вёска. Але наша вёска бедная, нашы самаўрады будуць беднымі. Праявіць беларускі патрыятызм — гэта ўбачыць патрэбы вёскі. Партыя павінна шукаць выхаду з цяжкага эканамічнага становішча вёскі. Перш за ўсё — адсунуць запруды, якія паставіла селяніну эканамічная палітыка цяперашняга ўрада. Сёння селянін не можа збываць ні малака, ні мяса. Цэны на рынку такія, што з аднаго боку — збываць харчовыя прадукты не аплочваецца, а з другога — няма дастатковага попыту. Скажу так: калі б партыі ўдалося арганізаваць гандаль сялянскімі прадуктамі ў прыгранічнай паласе з БССР, то гаспадары нашы запісаліся б у яе ўсе да аднаго.

Цяпер мы ўжо пачынаем разумець, што нічога не адваявалі, будучы ў іншых партыях. Таму гуртуемся ў сваёй, беларускай партыі. Шукаем сабе выхаду, паратунку.

Гіне наша мова. На ёй ужо не гавораць нашы дзеці. Трэба нам дамагчыся, каб беларуская мова была абавязковым прадметам у школе. Калі б, напрыклад, у школе неабавязковай была матэматыка, нашы дзеці таксама яе не вывучалі б. Сітуацыя была б такая самая, як з беларускай мовай.

Яўген Мірановіч (Беласток): Праграма партыі павінна быць досыць агульнай, вызначаць галоўныя кірункі нашай дзейнасці. Калі нам удасца беларускае адраджэнне на Беласточчыне, то ўдасца таксама рэалізаваць і асветніцкія пастулаты, якія выказваюцца ў нашым асяроддзі, а якія неабавязкова падрабязна запісваць у праграме. У праграме мы пішам, што ва ўсіх школах павінна вывучацца беларуская мова, гісторыя і геаграфія па-беларуску. Гэта — як пэўны ідэал, да якога мы павінны імкнуцца, хаця ў сучасны момант камусьці ён можа выдацца нездзяйсняльным.

Цяпер наконт усялякага роду адносін, якія, як прапануецца ў дыскусіі, партыя павінна выказаць. Ці ж нам абавязкова запісваць у статуце або праграме, каго мы будзем любіць, а каго не? Палітычная рэчаіснасць змяняецца хутчэй, чымсьці якая-небудзь іншая. Справа нашых будучых саюзнікаў — гэта справа палітычнай тактыкі. Важна, каб ва ўсім гэтым не губляць галоўнага: беларускай справы. Што можна напісаць пра нашы адносіны да цяперашніх зменаў у краіне? Яны такія, якія ёсць, дзякуючы ім мы можам ствараць наш рух. А пра адносіны да БССР? Дапусцім, мы напішам, што ў БССР амаль няма беларускасці. Пра гэтае мы ведаем і без запісу. А ці будзе такі запіс мець уплыў на тое, што адбываецца ў БССР? Аніякага ўплыву. Дык навошта марнаваць паперу?

Справа членства ў партыі, так як яно запісана ў статуце, выдаецца шмат каму няяснай. Гэта ад таго, што ўсе мы маем перад вачыма камуністычную партыйную мадэль. Мы хочам адыйсці ад яе. Ці хтосьці зможа сказаць, колькі членаў мае амерыканская дэмакратычная (або рэспубліканская) партыя? А гэтыя ж партыі існуюць і дзейнічаюць. Аказваецца, членскі білет тут зусім непатрэбны.

Алег Латышонак (Кракаў): Наша партыя — гэта перш за ўсё партыя гмінная. Яе галоўная мэта — выйграць выбары ў гмінах, увесці сваіх людзей у гмінны апарат улады. Мы павінны ўсвядоміць сабе, што абсягам свае дзейнасці партыя будзе ахопліваць невялікую тэрыторыю. Таму нам не трэба выдаваць дэкларацый наконт усяго, што дзеецца ў краіне, бо на ход падзеяў не будзем мець аніякага ўплыву. Мы ў сваёй дзейнасці будзем вымушаны рэагаваць на тое, што будзе нам несці агульнадзяржаўная палітыка.

Мікалай Казак (госць Кангрэсу, колішні сакратар ВК ПАРП у Беластоку): Я — прыхільнік актывізацыі нацыянальных меншасцяў. Лічу, што паразуменні і кампрамісы — гэта аздоба палітычнай дзейнасці. Мне хочацца паставіць пытанне: якая будзе грамадская база вашай дзейнасці? Уплыў вашай партыі можа быць невялікі ў колькасным сэнсе, значна большы — у палітычным. Саюзнікаў вашай партыі я шукаў бы ў левым руху.

У сучаснай эканамічнай сітуацыі 2/3 усіх сялянскіх гаспадарак будуць вымушаны самалiквідавацца, бо не выплацяць падаткаў. Паявяцца ўсе нягоды і прывіды II Рэчыпаспалітай: бяда, галеча, беспрацоўе. Палітыка патрабуе вялікіх грошай. Адзін з праектаў закона аб палітычных партыях сцвярджае, што фінансаванне партыі павінна быць прапарцыянальным да ўдзелу яе прадстаўнікоў у парламенце. Магчыма, што будзе поўная забарона палітычным партыям прымаць фінансавую дапамогу з-за мяжы. Урэшце, адзін з праектаў закона аб партыях прадбачвае, што партыя можа быць зарэгістравана толькі тады, калі налічвае не менш, чым 15 тысяч членаў. Адкуль вам іх узяць?

Яўген Вапа (Доўгі Брод) рэплікуе): Мінула ўжо сорак гадоў, на працягу якіх мы мелі толькі левы рух. І што той левы рух зрабіў для беларусаў? Цяпер, калі ўсё рассыпалася, вы прыходзіце да нас і гаворыце аб саюзе з новым левым рухам. Дзе вы яго бачыце, той левы рух? Калі, як вы нас пужаеце, мы не назбіраем 15 тысяч подпісаў, то не бяда. Будзем дзейнічаць нелегальна. Традыцыі ў беларусаў ёсць.

ПАСОЛ БЕЛАРУСАЎ

Постаць вядомага беларускага літаратуразнаўцы, паэта і грамадскага дзеяча, у свой час зняволенага ўладамі буржуазнай Польшчы ў Беластоцкім канцлагеры Ігната Дварчаніна (1895-1937) не перастае цікавіць польскіх вучоных. Акрамя вядомых публікацый пра Дварчаніна Аляксандры Бергман і Ежы Тамашэўскага, нядаўна ў кнізе „Rola posła i senatora w II Rzeczypospolitej"*) ягоную дзейнасць у польскім Сейме ў публікацыі „Ignacy Dworczanin poseł białoruskiej mniejszości narodowej" прыгадаў люблінскі вучоны Мечыслаў Вялічка (глядзі сс. 275-305 ва ўспомненай кнізе).

У адрозненні ад існуючых публікацый, у якіх Ігнат Дварчанін явіцца як беларускі дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху ў канцы дваццатых гадоў, гісторык М. Вялічка засяроджвае ўвагу перш за ўсё на ягонай пасольскай дзейнасці ў Сейме Рэчыпаспалітай. Прытым вучоны асноўную ўвагу накіроўвае на крыніцы палітычных канцэпцый аднаго з арганізатараў, намесніка старшыні рэвалюцыйна-дэмакратычнай і нацыянальна-вызваленчай арганізацыі „Змаганне" (1928-1930) ды на ягоную палітычную думку. Аўтар заўважае, што хоць Дварчанін у Сейме II склікання (ад сакавіка 1928 да жніўня 1930 г.) выступіў усяго пяць разоў, дык усё ж вёў актыўную дзейнасць на ягоным форуме, нягледзячы на тое, што быў гэта час пэўнага „крызісу", выклікалага палітычна-паліцыйнымі рэпрэсіямі ў адносінах да Беларускай сялянска-рабочай грамады, у тым ліку, між іншым, вялікім віленскім працэсам, пачынаючы ад 23 лютага да 22 мая 1928 г., як членаў і актывістаў.

Народжаны ў Пагірах каля Дзятлава, Ігнат Дварчанін ужо ў 1917 годзе звязваецца ў Мінску з Беларускай сацыялістычнай грамадой. Пасля заканчэння Пражскага універсітэта вяртаецца ў Заходнюю Беларусь і адразу ўключаецца ў беларускі нацыянальна-вызваленчы рух. У 1927 г. у Вільні выходзіць падрыхтаваная ім „Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 года)", у якую ўвайшлі лепшыя тадышнія творы беларускіх пісьменнікаў. Дварчанін, доктар філасофіі, хутка становіцца сакратаром Беларускага выдавецкага таварыства ў Вільні і Галоўнага праўлення Таварыства беларускай школы (ТБШ). На пераломе 1927/1928 г. супольна з Язэпам Гаўрылікам выдатна ўплывае на аблічча радыкальных газет „Наша праўда" і „Наша праца". Падчас выбараў у Сейм 4 сакавіка 1928 г. разам з Язэпам Гаўрылікам, Паўлам Крынычкам (Навагрудская акруга) і Флягонтам Валынцам (Лідская акруга) атрымоўвае дэпутацкі мандат і становіцца адным з вядучых пасло̆ў утворанага з удзелам Івана Грэцкага („Сельроб" — Брэст) Беларускага сялянска-рабочага пасольскага клуба „Змаганне" (1928-1930).

Мечыслаў Вялічка, як мне думаецца, слушна заўважае, што хоць фармальна старшынёй БС-РПК „Змаганне" быў настаўнік Віленскай беларускай гімназіі Язэп Гаўрылік, то фактычна, на самай справе правадыром гэтай групы дэпутатаў з'яўляўся д-р Ігнат Дварчанін. Факт гэты як быццам пацвярджае не толькі тое, што беларускі літаратуразнавец быў адным з найбольш вопытных дзеячоў, але і тое, што на сеймавым форуме прадставіў ён „ідэйную" дэкларацыю свайго клуба. Адзначалася яна вялікай адвагай: Дварчанін без ніякіх хітрыкаў рэзаў у ёй пра акупацыйны пілсудчыкаўскі тэрор, выступаў супраць нацыянальнага ўціску, за цалкавітае самавызначэнне „панявольных народаў"! Бескампрамісна расправіўся і з беларускімі згоднікамі, абвінавачваючы іх у нацыянальным здрадніцтве! У часы, калі шматлікія беларускія дзеячы за сваю дзейнасць у „Грамадзе" ці КПЗБ сядзелі ў турмах, а паслоў не ахоўваў нават пасольскі імунітэт, гэты акт адвагі сапраўды быў геройствам!

Але такіх герояў было тады куды больш. Сярод іх была Камуністычная фракцыя, украінскі „Сельроб" (1926-1932), Аб'яднанне сялянскай лявіцы „Самапомач". Спрыяла гэта збліжэнню іх у супольнай апазіцыі супраць буржуазнага ўрада, у барацьбе за свабоду.

Люблінскі даследчык паддае цікаваму аналізу прамовы Ігната Дварчаніна, канстатуючы, што якраз яны былі галоўнай прычынай таго, што 12 студзеня 1931 г. Акружны суд у Вільні прысудзіў яго, як і паслоў — Язэпа Гаўрыліка, Паўла Крынычка і Флягонта Валынца — на 8 гадоў цяжкага турэмнага зняволення.

Д-р Ігнат Дварчанін, як і тысячы тадышніх беларускіх патрыётаў, стаў ахвярай палсудчыкаўскага і сталінскага тэрору. Належаў ён да тых людзей, якія не крычалі пра любоў да сваёй Бацькаўшчыны, але самаахвярна змагаліся і працавалі для яе магутнасці і шчасця. Таму яго годная пашаны асоба па сённяшні дзень выклікае зацікаўленне не толькі сярод сваіх землякоў-беларусаў, але і іншых народаў.

Ю. Трачук

*) Rola posła i senatora w II Rzeczypospolitej. Pod redakcją Jana Jachymka, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1989, ss. 310.

ЛЕС

Да Бога звярнуся —
Маўчыць нема Бог...
Я. Купала.

Калі не дадзен іншы лёс
Заплюшчу вочы, каб убачыць
Бо proймай выціснутых слёз
Яго ані не перайначыць.
Калі не дадзен іншы лёс.
Ён можа хіба што прысніцца
Аб ветры марыць альбатрос
Чужой крыві так прагне львіца
Калі не дадзен іншы лёс.

МАЛІТВА

Т. І.
прысвячаецца

Губляю кожны дзень сябе
І кожны дзень сябе караю
Бо не магу больш без Цябе
Бо без Цябе я паміраю.

Чакаю кожны дзень Цябе
І зноў памершы дзень хаваю
Не веру чорнай варажбе
Не веру, бо Цябе кахаю.

Слязамі кожны дзень гаю
Сваю абкрадзеную душу
Я не хачу, каб у раю
Мы маладосць спаткалі нашу.

Я не хачу, каб не ўзнялі
Мяне раз'юшаныя крылы
Я не хачу чакаць калі
Засмокча душу свет пастылы.

Я не хачу чакаць сябе
Я да сябе хачу імкнуцца
Глядзець хачу я на Цябе
Каб век ужо не азірнуцца.

Сваю ўражлівую душу
Я не хачу аддаць да згубы
„Як дыхаю — так і пішу"
Бо так падказваюць мне губы.

ІМКНЕННІ

Імкнуся йсці — куды не бачу
Імкнуся дыхаць — няма чым
Імкнуся плакаць і не плачу
Бо плакаць, зрэшты, не па чым.

Імкнусь смяяцца — быць шчаслівым
Не бачыць шчасця мне у век
Так і жыву, як цень маўклівы
Не ведаю, ці чалавек...

Штодзень, то новыя імкненні
Імкнуся спраўдзіць у гэты раз
І ў палымяным абурэнні
Гляджуся ў твар сваіх абраз.

Забыў, імкненням дзе пачатак
Ці будзе ім калі канец?
Дзе ж тут не ўспомніць без аглядак
Чыёй ты мудрасці вянец?

Уладзімір Тамашкоў

НОВЫЯ ВЫДАННІ

„ГРУНВАЛЬД"

У студзені г.г. у сталіцы Эстоніі Таліне выйшаў першы нумар беларускай газеты „Грунвальд" — інфармацыйнага бюлетэня Беларускага культурнага таварыства „Грунвальд". Аб'ём газеты — 8 старонак фармату „Нівы". Рэдактар: Валеры Чыжык: Тыраж — 25 тысяч. Газета будзе выходзіць два разы ў месяц. Правапіс — дарэформенны.

Газета надзвычай шыкоўна аформлена з мастацкага пункту гледжання і старанна адрэдагаваная. Якасць паперы і друку — бадай ці не самая лепшая з усіх беларускіх газетаў, якія выходзяць і тут, і там, і яшчэ дзе-небудзь.

Рэдакцыя змяшчае Выбарчую платформу БНФ да выбараў 1990 года „Галасую за Беларусь!", зварот кіраўніцтва БНФ да беларусаў, што жывуць у Эстоніі, віншаванні на добрую дарогу ад рэдакцыі часопісаў „Радуга" („Vikerkaar"), ліст ад Галоўнай управы Беларуска-амерыканскага задзіночання Сойму БНФ, тэкст закона ЭССР аб нацыянальных правах грамадзян Эстоніі. Мікола Іваноў у артыкуле „Мост" разважае пра адносіны, якія склаліся ў БССР да беларускай эміграцыі. Вінцук Вячорка дае нарыс гісторыі беларускага нацыянальнага сцяга (і беларускага савецкага не абмінае) у тэксце „... Пакрый сабой народны рух". Зянон Пазняк аналізуе палітычную сітуацыю ў Беларусі перад выбарамі (артыкул „Насуперак руху — вандэя"). У дадатак — „Пагоня" М. Багдановіча, беларускі народны гімн „Мы выйдзем шчыльнымі радамі", два вершы Зніча.

„НАШЫ НАВІНЫ"

У лютым выйшаў у Беластоку бюлетэнь Беларускага грамадскага камітэта „Грамада" „Нашы навіны", падрыхтаваны да заснавальніцкага кангрэсу беларускай партыі. Аб'ём бюлетэня — 20 старонак фармату А4. Рэдактар: Ян Максімюк. Тыраж — 300 (трыста штук). Бюлетэнь болей не будзе выходзіць. Правапіс — наогул савецкі.

Бюлетэнь — надзвычай скромненька аформлены і не вельмі каб адрэдагаваны. Якасць паперы — шкада гаварыць.

У бюлетэні змешчаны праект праграмы беларускай партыі, аналіз эканамічнага стану ўсходняй Беласточчыны, адозвы да БНФ і да беларускай эміграцыі, рэфлексія Сакрата Яновіча пра магчымасці беларускага палітычнага руху на Беласточчыне, артыкул Яна Максімюка „Новы таталітарызм?" пра так званы гайнаўскі канфлікт, палянічы абразок Віктара Стахвюка „Віры вакол Эльвіры", ягоная ж „Нэакаланізацыя" ды яшчэ „Самае жыццё" — жменька думак наконт думак, якія паляк і маюць наконт беларусаў. У дадатак — верш Віктара Шведа „Беларуская Грамада".

(аб)

„НАВІНЫ"

Нядаўна трапіў у нашу рэдакцыю першы сёлетні нумар „Навінаў" БНФ „Адраджэнне". Пачынаючы з гэтага нумару, рэдакцыя будзе змяшчаць публікацыі пра гісторыю беларускага палітычнага руху, якая да гэтага часу замоўчвалася або падавалася ў скажоным святле. Першы нарыс з цыкла „Палітычная гісторыя" датычыць Яна Пазняка (1897 — 1939) і Беларускай хрысціянскай дэмакра-

(Працяг на стар. 8)

Бібліяграфічны куточак

АЎКЦЫЁН У ЛОДЗІ

Нашых бібліяфілаў просім звярнуць увагу на VI Лодзінскі антыкварны аўкцыён, які прадбачваецца на 4—5 красавіка г.г. (торгі адбудуцца ў канцэртнай зале Музея гісторыі горада Лодзь, што на вул. Аградовай № 15). Будзе можна купіць наступныя выданні:

Poz. 61 — Adamus J., Zastaw w prawie litewskim XV i XVI wieku, Lwów 1925. Cena wywoławcza 2 tys. zł.

Poz. 98 — Chodynicki K., Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska: zarys historyczny. 1370—1632, Warszawa 1934. C.w. 12 tys. zł.

Poz. 109 — Dąbkowski P., Stanowisko cudzoziemców w prawie litewskim w drugiej poł. XV i w XVI wieku, Lwów 1912. C.w. 4 tys. zł.

Poz. 121 — Działalność kulturalna Polski na Ziemiach Wschodnich: rys historyczny, W-wa (1942), C.w. 5 tys. zł.

Poz. 135 — Gloger Z., Geografia historyczna ziem dawnej Polski, Kraków 1900. C.w. 8 tys. zł.

Poz. 199 — Langrod J.S., O autokefalji prawosławnej w Polsce: studjum z zakresu polskiej polityki i administracji wyznaniowej, W-wa 1931. C.w. 8 tys. zł.

Poz. 201 — Lelewel J., Historie de la Lithuanie et de la Ruthenie..., Paris 1861. C.w. 12 tys. zł.

Poz. 291 — Stryjkowski M., Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi, T. 1—2, W-wa 1846. C.w. 80 tys. zł.

Poz. 309 — Tur L., Uniwersytet Wileński i jego znaczenie, Lwów 1903. C.w. 4,8 tys. zł.

Poz. 316 — Wasilewski L., Dzieje męczeńskie Podlasia i Chełmszczyzny; Kraków 1916. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 321 — Wierzbowski T., Szkoły parafjalne w Polsce i na Litwie za czasów Komisji Edukacji Narodowej (1773—1794), Kraków 1921. C.w. 6 tys. zł.

Poz. 556 — Grivec F., ŚŚ. Cyryl i Metody apostołowie Słowian, Kraków 1930. C.w. 4 tys. zł.

Poz. 597 — Kłos J., Wilno (przewodnik krajoznawczy), Wilno 1929. C.w. 10 tys. zł.

Poz. 670 — Mościcki H., Wilno, W-wa 1922. C.w. 6 tys. zł.

Poz. 699 — Orłowicz M., Karpiński J.J., Białowieża i Hajnówka, Białystok 1937. C.w. 2 tys. zł.

Poz. 839 — Remer J., Wilno, Poznań (1935?). C.w. 60 tys. zł.

Poz. 840 — Rok bojów na Polesiu (1915—1916): notatki i szkice oficerów 6 Pułku Legionów Polskich, W-wa (1917). C.w. 16 tys. zł.

Poz. 850 — Urbański A., Podzwonne na zgliszczach Litwy i Rusi, W-wa 1928. C.w. 50 tys. zł.

Poz. 967 — Ilustrowany Kalendarz Powszechny Informacyjny Policji Państwowej Ziemi Wileńskiej, R. 2 (1924). C.w. 4 tys. zł.

Poz. 969 — Kalendarz Domowy Litewski na rok zwyczajny 1882 dla wszystkich stanów z dodatkiem mapy gubernij: wileńskiej, kowieńskiej i grodzieńskiej, Wilno 1881. C.w. 16 tys. zł.

Можна прыняць удзел ў аўкцыёне пісьмова. У заказах, якія трэба выслаць на адрасу: Antykwariat Naukowy, pl. Wolności 10/11, 91-415 Łódź, трэба падаць нумар пазіцыі, прозвішча аўтара і першыя словы загалоўка, а таксама найбольшую суму грошай, якую заказваючы згодны заплаціць за жаданае выданне.

Пётр Байко

Свойскія малюнкі

Старая хата ў Беразове каля Дубровы-Беластоцкай.
Мал. У. Петрука.

З мінулага

Штодзённая царкоўна-народная ілюстраваная газета „Слово“ выдавалася ў Варшаве з 1930 г. на працягу 9 гадоў рэдактарам-выдаўцам Д. Мельнікавым на рускай і польскай мовах. Тэматыка друкаваных матэрыялаў датычыла жыцця царквы, хаця змяшчалася многа артыкулаў палітычнага зместу. Нямала можна даведацца і пра жыццё царквы на тадышняй Беласточчыне. Газета змяшчала і своеасаблівыя рэкламы: ад радыёпрыёмнікаў да віна „Макоўскага“ і „незвычайнай навіны 1935 года — пісталета „Мубіс“, ад якога „грабежнік губляе свядомасць“. Чытачам „Нівы“ прапануем вестку з 1936 г. з вёскі Хільмоны, што на Дуброўшчыне.

М. Сахарэвіч

ПАН ПРЭЗІДЭНТ КУМАМ

„У маі гэтага года (1936 — рэд.) у селяніна праваслаўнага веравызнання сяла Хільмоны, Сакольскага павета, Беластоцкага ваяводства, Язэпа Сулімы нарадзіўся чарговы — восьмы сын (усе сыны жывыя). Шчаслівы бацька вырашыў прасіць Прэзідэнта Рэчыпаспалітай, праф. Ігнація Масціцкага ў хросныя дэ наймалодшага сына. Прэзідэнт прыняў запрашэнне і, у знак свае згоды, прыслаў на імя свайго хросніка ашчадную кніжачку з адпаведнай сумай. Пры Таінстве Хрышчэння замест Прэзідэнта быў стараста Сакольскага павета Канстанцін-Вітаўт Чахоўскі. Хроснаю была жонка настаяцеля прыхода ў Ячне Вольга Мацвееўна Неслухоўская. Таінства Хрышчэння над маленькім Ігнаціем учыніў настаяцель Ячненскага прыхода, Гродзенскай епархіі а. Н. Неслухоўскі 11 кастрычніка г.г. у прыхадскім храме ў прысутнасці вялікай колькасці народу. Пасля хрышчэння настаяцель у кароткіх словах выказаў радасць і падзяку Прэзідэнту Рэчыпаспалітай, што ён пажадаў быць кумам беднага праваслаўнага селяніна, падкрэсліваючы гэтым, што ўсе грамадзяне нашай дзяржавы роўныя, няглядзячы на веравызнанне“.

„Назіральнік“
(„Слово“ № 41 ад 8 лістапада 1936 г.)

ПЕРШЫЯ СТАРОНКІ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Пад канец мінулага года па запрашэнню Ваяводскай педагагічнай бібліятэкі прабывалі на Беласточчыне педагогі з Гродзеншчыны Тамара Прадзед — кіраўнік кабінета беларускай мовы і літаратуры Гродзенскага абласнога інстытута ўдасканалення настаўнікаў і Алена Руцкая — заслужаная настаўніца БССР, паэтэса, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, выкладчыца беларускай мовы і літаратуры сярэдняй школы ў Слоніме. Маладая паэтэса мае ўжо за сабою выдадзеныя два паэтычныя зборнікі: „Надзея“ — ў 1983 годзе і „Роздум“ — у 1988, а таксама напісала метадычную кніжку „Літаратурныя вечары ў школе“ — як абмен вопытам у педагагічнай дзейнасці. Алена Руцкая з'яўляецца таксама членам калегіі рэдакцыйнай рады часопіса „Беларуская мова і літаратура ў школе“, які выходзіць у Мінску.

Прапануем чытачам уражанні Алены Руцкай з пабыўкі на Беласточчыне. Даслала іх яна зусім нядаўна.

(яч)

— * —

Вечаровы, засыпаны блакітным снегам Беласток, мы выходзілі на твой перон з такім пачуццём, з якім чытач разгортвае жаданую кнігу, з якой расказалі яму некалькі яркіх, інтрыгуючых эпізодаў. Менавіта так, бо да гэтай паездкі была сустрэча ў Гродзенскім інстытуце ўдасканалення настаўнікаў. Гаспадыня кабінета беларускай мовы і літаратуры Тамара Прадзед прадставіла мяне свайму госцю, дырэктару Педагагічнай ваяводскай бібліятэкі ў Беластоку Яну Зенюку. Ён прывозіў кнігі для дзяцей, што вывучаюць польскую мову ў нас на Гродзеншчыне, а цяпер прыехаў, каб завезці на Беласточчыну беларускія кнігі. Але кнігі былі не адзіным яго клопатам. „Праблемы Гродзеншчыны і Беласточчыны, як адбітак у люстэрку, — вельмі падобныя. І каб лягчэй вырашаць іх, нам неабходна мацаваць сувязі, цесна супрацоўнічаць“, — акрэсліў ён другую мэту свайго візіту.

Мы атрымалі запрашэнне пазнаёміцца з выкладчыкамі беларускай мовы на Беласточчыне, з метадычнай службай, з работай педагагічных бібліятэк. Дзівіла шырокая дасведчанасць і шчырая зацікаўленасць гэтага чалавека. Літаральна праз некалькі хвілін мы ў агульных рысах ведалі аб пашырэнні наватарскага вопыту, аб цікавых конкурсах, пачулі імя Тамары Русачык, аўтара падручніка беларускай мовы для 2-га класа пачатковай школы „Васількі“.

Так, мы з Тамарай Прадзед чакалі ўбачыць многа цікавага для сябе, і ўбачанае пераўзышло нашы спадзяванні.

Праграма тыдня была вельмі насычаная. У першы дзень мы прымалі ўдзел у падвядзенні вынікаў конкурсу на лепшы прадметны кабінет, лепшую школьную бібліятэку, лепшыя, распрацаваныя настаўнікамі, метадычныя дапаможнікі, дыдактычныя матэрыялы, прыборы, табліцы. Азнаёміліся з патрабаваннямі і ўмовамі конкурсаў, параўналі з тым, што робіцца ў нас у гэтым аспекце. Усё гэта дапамагло ўбачыць рэальныя падставы для ажыццяўлення прапановы Яна Зенюка аб правядзенні падобных конкурсаў паміж выкладчыкамі Беласточчыны і Гродзеншчыны. Лішне, мне думаецца, каменціраваць, які гэта можа даць вялікі плён. Кранула нас і сама атмасфера, у якой праходзіла ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання, — без халоднай пампезнасці ганаровых прэзідыумаў, аддаленых ад мас гмахам сцэны і трыбуны, без доўгіх трафарэтных прамоў, — яна была сардэчнай і шчырай ад таго, што ўсе былі поруч, за столікамі з чаем, з той нічым не заменнай магчымасцю падзяліцца думкамі, зрэшты проста пагаварыць з творчымі, зацікаўленымі суразмоўцамі.

Вечарам таго ж дня мы накіраваліся ў Бельск. Цяжка аддаць чаму-небудзь перавагу па карыснасці інфармацыі. Цікавыя занатоўкі зрабілі мы для сябе, знаёмячыся з работаю Бельскай педагагічнай бібліятэ-

ЗАМАЛЁЎКІ з жыцця

КРОШКІ ШЧАСЦЯ

Кася з Колікам пазнаёміліся на забаве ў доме студэнта. Спакойны бландзін-акулярнік, у шэрым касцюміку з нагавіцамі „пад канцік". Вучыўся на фізіка. На гэты факультэт лягчэй было трапіць. Колік у ліцэі вучыўся нядрэнна, а вядома, калі цябе бацькі паслалі вучыцца ў ліцэй, які не дае ніякай прафесіі, значыць, хочуць мець вучонага ў сям'і: няхай хоць адзін лягчэйшы хлеб есць!

Касі — вясёлай, вёрткай, прыгожанькай смугляначчы з філалогіі — Колік спадабаўся. Быў такі разважлівы, не сорамна з ім было паказацца ў кампаніі. Хоць не кідаўся ў вочы залішне, ці то па прычыне неасаблівай мужчынскай красы і скромнай вопраткі, ці невялікай дасціпнасці, вёў сябе на адпаведным узроўні, многа чаго ведаў, не выскакваў з дурным словам, танцаваў някепска, і, хоць грашамі „не смярдзеў", умеў грош прыхаваць, не скупячыся аднак і падарунак дзяўчыне купіць адпаведны, з добрым смакам.

Кася прывыкла да таго, што Колік заўсёды быў пад рукою, каб дзе разам выскачыць, нават калі ў яго было назарэз мала часу, пазычыць кніжку ці пару злотых, пераначаваць дваюраднага брата, які на пару дзён заехаў у сталіцу...

Коліку цяжка прыйшлося слова „кахаю", хоць кахаў Касю ад першай хвіліны. Касю раней пакінуў хлопец з Варшавы. Караль паехаў за граніцу, абяцаў забраць ды, пэўна, забыўся. Цяпер быў Колік.

Знаёмства з Колікам цягнулася даволі доўга. Усе ведалі, што яны „ходзяць". Надыходзіў канец вучобы. А, як гавораць, калі на студыях не знойдзеш сабе мужа, дык гавары прапала, замуж не трапіш. Кася за паўгода да канца вучобы вырашыла сказаць Коліку „так". Тым больш, што Колік дагаварыўся ўжо наконт працы ў ліцэі ў ваяводскім горадзе. Магла б горш трапіць — зашылася б дзесьці ў вёсцы і свету не бачыла б. А так — і замуж паспее, і ў горадзе будзе жыць, і муж не п'ючы, спакойны і нябрыдкі, да таго ж таксама праваслаўны, бацькі багатыя, добрыя, нявестку на руках будуць насіць, ужо цяпер засыпаюць падарункамі...

Два месяцы да дыплома Кася бліжэй пазнаёмілася з Зэнкам. Зянон канчаў факультэт замежнага гандлю. Вучыўся ўжо даволі доўга, выкарыстоўваючы ўсе легальныя і нелегальныя магчымасці прадоўжвання навукі. Аб'ездзіў усю Еўропу, быў некалькі разоў у Індакітаі, Афрыцы, працаваў год у Чыкага. Якраз вярнуўся з Мексікі. Касю знаў ужо даўно, час ад часу шапнуў ёй на вуха камплімент, як і кожнай дзяўчыне. Кася прывыкла да неабавязваючых да нічога кампліментаў — пасля гарачых слоў і абяцанак Караля, які кінуў яе, як непатрэбную рэч, не слухала ўсур'ёз салодкія словы франтаў, а і быў ужо Колік, як будучая апора ў жыцці. Зэнэк запрасіў Касю да сябе на кватэру паказаць ёй памяткі з Мексікі. Падарыў ёй пончо, якое яна паспешна апранула ў ваннай. Пілі гарбату, танцавалі пры народнай мексіканскай музыцы, смяяліся. Пончо аказалася надзетае на голае цела.

На другі дзень пайшлі запісацца на чаргу ў загс.

Маці Зэнка ніколі не даравала Касі, што яна праваслаўная. Зэнэк быў атэістам. Кася пахрысціла дзяцей у царкве. Калі Кася была ў бальніцы, свякруха павяла дзяцей на каталіцкае „першае прычашчэнне". Пасля прыйшла ў шпіталь наведаць нявестку.

— Касенька, скажы, дзе ты трымаеш золата і доларавую кніжку, а то памрэш і не знойдзем!..

Калі Кася вярнулася дадому, не знайшла амаль нічога свайго, толькі галодных два дні дзяцей, зачыненых у хаце. Зэнэк выбраўся з сябрамі на трампінг у Швецыю, свякруха паехала ў іншы горад да дачкі...

...Кася жыве ў прыгожай кватэры. У яе ёсць муж, які амаль не начуе ў хаце і не дае грошай на гаспадарку і дзяцей, двое дзетак, добра выхаваных і апранутых, ёсць цікавая праца, аўтамашына, сябры і знаёмыя.

Час ад часу Кася едзе з дзецьмі да сваіх бацькоў у вёску. Паказацца, якая яна пані, ды ўзяць трохі мяса і яек. Вядома, усё цяпер дарагое.

Сустрэліся мы ўсе — і Колік, і Кася, і некалькі іншых асоб „на вялікай хаце" ў Ваські, у суседняй вёсцы. Стол аж гнуўся ад яды і бутэлек. Не часта мы так сустракаемся.

— Добра мне жывецца, спакойна, — усміхнуўся праз бутэльку да Касі Колік. — Я табе прабачыў. Кожны мае права да свайго шчасця. Я цяпер шчаслівы, у мяне добрая жонка, дзеці добра вучацца. Не сварымся. Лепш не трэба. Можа, нам разам было б, аднак, лепш?..

— Я веру ў шчасце, Колік...

Міра Лукша

РЭНЯ

— Як жыве ваша Рэня? — спытала я ў маці знаёмай мне яшчэ са школьных гадоў дзяўчыны.

У жанчыны паказаліся слёзы.

— Ой! — уздыхнула. — Лепш не пытай. Няма маёй Рэні ў жывых. Памерла ад родаў. Цяпер і лекары даступныя, і ў бальніцы родзяць, але калі пісана паміраць, дык памрэ.

Многія людзі пытаюць, што ў нашай Рэні, а мне — як нож у сэрца.

Працавала яна ў Н. у рэстаране. Там спадабалася аднаму хлопцу. Часта прыязджаў ён да яе. Хацеў жаніцца, але яна глядзець на яго не магла.

— Чаму ты так да яго дрэнна адносішся? — пыталася я.

— А што? — смяялася яна. — Аб кнігах буду з ім гаварыць, ці аб нагодзе?

Паглядзеў хлопец, што нічога не выйдзе, і пайшоў сумны.

Прычапіўся хлопец з суседняй вёскі. Яны пакахаліся. Я не ненавідзела, хацела выгнаць з дому. Але цяпер маладым нічога не скажаш... Мае сэрца, мусіць, прадчувала, што так будзе.

Зрабілі вяселле. Жылі вельмі згодна. Муж на руках насіў Рэню.

Рэня зацяжарыла і добра выносіла цяжарнасць, але, калі дайшло да родаў, дык аж у другі горад павезлі. Нічога не памагло...

Цэлы год мы плакалі над магілай. Ён таксама прыходзіў. Але што зробіш? Трэба неяк жыць і па крысе забываць...

Аўрора

У СПРАВЕ ПАМЫЙНІКАЎ

Змест як змест — смелы, праўдзівы (я асабіста веру Алесю Барскаму) і павучальны. А загаловак „Памыйнікі" („Ніва" ад 11 лютага 1990 г.) — проста мастацкі. Гэта мог выдумаць толькі паэт. Пасуе загаловак да нашай рэчаіснасці. Наш беларус з Беласточчыны, каб закончыў невядома колькі факультэтаў, то і так застанецца халопам з кулацкай зайздрасцю.

Няхай не абураюцца на мяне сумленныя людзі за крыўду, якую тут я выліваю на беластоцкіх беларусаў, але ж памыйнікі жывуць сярод нас, сярод нас дзейнічаюць і нават за мяжой нас прадстаўляюць! Я не буду называць імёны памыйнікаў, бо ўсе іх добра ведаюць. Бяда толькі ў тым, што яны самі над гэтым не задумваюцца. Яны вядуць сябе так, як той злодзей, якога гоняць па вуліцы, а ён, уцякаючы, верашчыць: лаві злодзея!

Прачытаўшы „Памыйнікаў", я тут жа прыпомніў казку, у якой чарапаха перавозіла на сваім хрыбце праз раку скарпіёна, а ён далей яе джаліў. Тая раз папрасіла, каб перастаў, бо ж гэта баліць, другі..., а на трэці раз нырнула ў ваду і... скарпіёна не стала. Так можа быць з кожным памыйнікам, які адным не дагодзіць, бо хутка на ім пазнаюцца, а ад другіх адарвецца, бо яны ж яму не раўня. Гэтая загана раз'ядноўвае нас, як бачу, ад самога пачатку. Мы б'емся паміж сабой і ніколі не ўстаем суцэльнай сцяной у сваю, як народа, абарону.

Васіль Петручук

* * *

У водгуку на артыкул „Памыйнікі" хачу я напісаць некалькі радкоў наконт свайго меркавання.

Па-першае, лічу, што ўсё ж не варта было так крытычна ставіцца ў газеце да таго, што некаторыя дзеячы з Захаду выказваюць свае меркаванні на дзейнасць БГКТ. Можа трэба наадварот, паглядзець, што яны кажуць, дый убачыць плёны сваёй дзейнасці больш крытычна? Вы ж сапраўды ведаеце, што там людзі жывуць у іншай сістэме, са сваімі поглядамі і ідэалогіяй. Шмат яшчэ каму не будзе падабацца ў назве Гайнаўскага музея акрэсленне „...і рэвалюцыйнага руху". Шмат хто ўяўляе і ўяўляць будзе пад прыметнікам „рэвалюцыйны" экспанаты, што згадваюць пра традыцыі камуністычнага руху. Куды прывяла нас „перамога" камунізму — відавочна. Будучы музей — гэта вельмі актуальны і патрэбны зараз сродак аб'яднання беларусаў усяго свету. Ахвяраванні грошай з розных краінаў — сведак таму, што нашым суайчыннікам неабыякавы лёс будучага помніка беларушчыны. Не варта нам зараз раз'ядноўвацца і паліваць адзін аднаго памыямі. Лічу, што вышэй згаданы артыкул пярэчыць мэце аб'яднання і адраджэння беларускага духа. Памыі і хлусня, вядома, ніколі не былі прызнакам адукаванасці і выхаванасці чалавека, але ж нават і самая апошняя хлусня на чымсьці базуецца. А спрэчкі з панам Ю. Попкам можа лепш перанесці ў сцены рэдакцыі? Бо што скажуць чытачы, якія не ведаюць, што там на самай справе здарылася?

Па-другое, як бы там ні было, хачу падзякаваць рэдакцыі за шчырасць выкладання поглядаў, раскаванае пісьмо, увагу да ўсіх чытачоў, нават і тых, хто хоча „ўкусіць спадчынніка". Але ці можна без укусаў? Будуючы наш агульны дом — Бацькаўшчыну, якая не толькі ў межах БССР, а і ў душах шматлікіх беларусаў свету, ці варта зараз крыўдаваць адзін на аднаго? Будучыня рассудзіць, хто што зрабіў дзеля агульнай справы.

Алесь Гусеў, Мінск

Гродзенскія госці ў нашай рэдакцыі. Злева направа: дырэктар Педагагічнай бібліятэкі ў Беластоку Янка Зенюк, кіраўнік кабінета беларускай мовы і літаратуры Гродзенскага абласнога інстытута ўдасканалення настаўнікаў Тамара Прадзед і Алена Руцкая — паэтэса і настаўніца са Слоніма.

Фота Яніны Чэрнякевіч.

...кі і яе гаспадынямі — Марысяй Екацярынчук і Ірынай Грыгарук. Вельмі карысным быў для нас абмен вопытам у галіне метадычнай работы. Такі дасведчаны і зацікаўлены метадыст, як Тамара Русачык, не можа не выклікаць павагі і зацікаўлення.

У нас на Гродзеншчыне многа педагагічных дынастый. І таму з асаблівай прыемнасцю знаёміліся мы з прадстаўнікамі такой жа дынастыі ў школе № 3 у Бельску. Эмацыянальна і прафесійна дала для нас адкрыты ўрок у другім класе Аліна Бурыла. Верыцца, што школа ў яе асобе атрымае здольнага педагога. Маці Аліны, Ларыса Бурыла запрасіла нас на прадстаўленне лялечнага тэатру. Тое, што гэты калектыў з году ў год займае прызавыя месцы, гаворыць само за сябе. Дарэчы сказаць, што развіццю талентаў, эстэтычных густаў праз аматарскія мастацкія калектывы ў Бельску надаецца многа ўвагі.

Настаўніца Марыля Базылюк пазнаёміла нас з кабінетам беларускай мовы ў школе № 3 Бельска, афармленым у этнаграфічна-інфармацыйным стылі. Псіхолага-педагагічная навука лічыць, што гэта самае аптымальнае абсталяванне такога тыпу кабінетаў.

У мінулым годзе мы чыталі аб 45-годдзі Агульнаадукацыйнага ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча, у гэтай установы заслужаная слава і вялікія поспехі. Таму з асаблівым задавальненнем сустрэліся мы з выкладчыцай гэтага ліцэя Верай Рышчук. Дыферэнцыраванне навучання нас асабліва цікавіла, таму што мы толькі распачынаем па-сапраўднаму такі падыход у нашых сярэдніх школах.

Сістэматызаваць нашы ўражанні дапамагла заключная сустрэча з удзелам інспектара Бельскага аддзела адукацыі Мікалаем Аверчуком.

Ад'язджалі мы задаволеныя пазнаным, удзячныя нашаму кіраўніку ў сустрэчах і вандроўках Яну Зенюку за бездакорную і плённую арганізацыю работы. Цешыла нас, што калегі з Беласточчыны, імёны якіх пазначаліся вышэй — Тамара Русачык і Марыя Екацярынчук, — будуць нашымі гасцямі ў Гродна.

Развітваючыся з гасціннай зямлёй Беласточчыны, хацелася далучыцца да слоў Віктара Рудчыка, якія я прачытала некалі ў „Ніве", што толькі ўзаемная зацікаўленасць, узаемасувязь дапамогуць нам жыць сапраўды па-братэрску.

Алена Руцкая

Спяваць і жыць

(Працяг са стар. 1)

нікаў пільна выслухоўвае заўвагі і адразу бярэцца за працу, каб праз год выступіць ізноў, яшчэ лепш, яшчэ больш паспяхова. Сапраўднае спаборніцтва!

Узровень сёлетняга фінальнага агляду быў такі высокі, што фактычна, хочучы пісаць пра ўдзельнікаў, трэба было б напісаць пра кожнага з іх. Песня лілася шырока і далёка — ал найстарэйшых, фальклорных, аўтэнтычных песень — праз сучасную беларускую песню, напісаную мясцовымі і савецкімі паэтамі і кампазітарамі, — да суперсучаснай або суперсучаснага выканання народных песень.

Дуэт Люба Гаўрылюк — Яўгенія Астапчук.

Побач з вядомымі ўжо калектывамі, якія маюць рэгіянальны народны рэпертуар, як калектывы з Дабрывады, Дашоў, Хільмонаў-вёскі і Хільмонаў-хутара, з Чыжоў, Курашава, Арэшкава, Нараўкі, Орлі, Старога Ляўкова і іншых, з такімі славамі ўжо, як харавыя калектывы з Беластока, „Васілёчкі“ з Бельска, хор Гайнаўскага дома культуры, гарадоцкі хор, калектыў „Дубіны“, калектывы з Рыбалаў і Гданьска, паявіліся новыя, вакальна-інструментальныя калектывы, якія, можна сказаць, зрабілі рэвалюцыю ў нашым мастацкім руху.

Несумненна, першае месца належыцца тут маладому калектыву „Альбаросіка“ (беларускі — па-латыні), які працуе пад кіраўніцтвам Андрэя Хоміка пры ГП БГКТ. Працуе ён усяго некалькі месяцаў, а паказаў сябе як спелы, надзвычай арыгінальны калектыў. Вядома, сваім поспехам ён найбольш абавязаны вельмі таленавітаму салісту Янку Хоху, які праспяваў дзве беларускія песні „Родны мой горад“ і „Дробна пташачка“ ў суперсучасным, але якім жа абаяльным стылі! Сам жа зрабіў ён аранжыроўку, выступаючы ў ролі, так сказаць, музычнага інструктара. Хлопцы заваявалі першае месца ў катэгорыі вакальна-інструментальных калектываў, бо і не было яму роўных. Увага, „Дубіны“! У вас паявіўся моцны канкурэнт.

З новых калектываў цікава прадставілася таксама беластоцкае трыо „Калектыў 10“ пад кіраўніцтвам Стэфана Чарнэцкага. Заняло яно другое месца ў катэгорыі сучаснай песні сярод дуэтаў і трыо. Яшчэ з Беластока выступіў новы калектыў „Аро“ і, бадай, „Дудары“ з Гайнаўскага беларускага ліцэя, якія назваліся чамусьці „Фуяры“.

Пяціасабовае журы (старшыня — выкладчык Беластоцкай музычнай школы Ежы Сьрудкоўскі, з Варшавы — вядомы фалькларыст і музыколаг, журналіст Польскага радыё Мар'ян Даманскі, сакратар ГП БГКТ Віктар Стахвюк, выкладчык Беластоцкай музычнай школы Ежы Шапель і я, Ада Чачуга, адказны сакратар рэдакцыі „Нівы“), працавала ў суботу, 17 лютага, аж да 22-ой гадзіны. Нялёгка было вылавіць найлепшых. Кожнага з выканаўцаў варта было ўзнагародзіць, а адных жа калектываў было 22, да таго яшчэ выступіла 11 салістаў і 10 дуэтаў ды трыо.

Дуэт Яўгенія Коршак — Канстанцін Селелевановіч.

Сцяпан Копа — нястомны арганізатар мастацкага жыцця Беласточчыны.

Калектыў з Хільмонаў-хутара.

Успамінаю першыя песенныя конкурсы. Калектываў тады яшчэ было няшмат, ды і тыя былі вядомыя ўсім. У журы работы было мала, яно спраўна і хутка ацэньвала выканаўцаў і прызначала ім узнагароды. Вынікі конкурсу абвяшчаліся ўжо праз гадзіну, на працягу якой слухачы цешыліся вольнымі спевамі. Цяпер работы прыбавілася, але якая прыемная гэта работа! Багаты песенны ўраджай збіраем мы сёння.

У выніку шматгадзіннай нарады журы вырашыла прызнаць наступныя месцы найлепшым удзельнікам:

У катэгорыі аўтэнтычнай фальклорнай песні:

Салістам:

I — Марыі Міруць з Гарадка (яна атрымала ўзнагароду „Нівы“),

II — Юрыю Харкевічу з Бельска,

Вылучэнне — Язэпу Карпюку з Сямяціч.

Дуэтам і трыо:

I месца не прызнана,

II — Яўгеніі Коршак і Канстанціну Селевановічу, дуэту з Бельска,

III — жаночаму трыо з Бельскага дома культуры.

Калектывам:

I месца — мужчынскай групе калектыву „Васілёчкі“ з Бельска і жаночаму калектыву з Дабрывады,

II — калектывам з Гарадка і Дашоў,

III — калектывам з Хільмонаў-вёскі і Хільмонаў-хутара,

Вылучэнне — калектыву „Арэшкі“ з Арэшкава.

У катэгорыі сучаснай песні:

Салістам:

I месца — Але Дубец з Санока,

II — Любе Гаўрылюк з Беластока і Юрку Налівайку з Гарадка,

III — Дарку Фіёніку з Яблачына,

Вылучэнне — салісткам Лідзіі Маліноўскай і Юстыне Кардзюкевіч (абедзве з Бельска).

Дуэтам і трыо:

I месца — дуэту Люба Гаўры-

„Крынічка II“ з Бельскага беларускага ліцэя.

Жаночае трыо з Бельскага дома культуры.

Юрый Харкевіч з Бельска.

люк — Яўгенія Астапчук,

II месца — трыю „Калектыў 10“ з Беластока,

III месца — дуэту Раіса Тынявіцкая — Лідзія Янчук.

Калектывам:

I месца — калектыву з Рыбалаў і мужчынскаму актэту з Гайнаўкі,

II месца — калектыву „Жаваранкі“ з Гданьска і жаночаму калектыву з Беластока,

III — калектыву „Крынічка II“ з Бельска.

Вакальна - інструментальным калектывам:

I месца — калектыву „Альбаросіка“ з Беластока,

Калектыў з Дабрывады.

II месца не прызнана,

III — калектыву „Дубіны“ з Гайнаўкі і „Аро“ з Беластока.

Журы ацэньвала таксама ўклад працы і поспехі ў конкурсе музычных інструктараў, якія апекаваліся паасобнымі калектывамі. Як вядома, канадскае таварыства „Беларусь“ прызначыла для нашых інструктараў даволі высокія ўзнагароды за падрыхтоўку ўдзельнікаў да конкурсаў для дарослых і дзяцей, за агульны ўклад у нашу музычную культуру. І ёсць тут за што змагацца.

Што датычыцца грашовых узнагарод для лаўрэатаў, дык былі яны невысокія, сімвалічныя — па меры нашых сённяшніх магчымасцей. Найбольшая ўзнагарода — 100 тысяч злотых. Не думаю, каб Ала Лубец ехала аж з Санока на наш конкурс дзеля грошай. Выспявала яна першую ўзнагароду ў катэгорыі сучаснай песні. Заспявала „Я ад вас далёка“ на словы Янкі Купалы, музыка М. Куліковіча, і на апошнім канцэрце не вытрымала, расплакалася. Відаць, занадта дарага ёй было тое, што пакінула на Беласточчыне..

Сёлета яе мама, Люба Гаўрылюк уступіла ёй першае месца, але заняла другое, няшмат горшае, затое ў дуэтах не было лепшых ад Любы, хаця на гэты раз заспявала яна не з дачкой, а са сваёй сястрой Яўгеніяй Астапчук. Занялі яны першае месца ў катэгорыі сучаснай песні. Колькі памятаю Любу, яна ўсё спявае. Пасталела, валасы пакрыліся інеем, стала бабуляй, а без песні жыцця сабе не ўяўляе.

А гданьскі калектыў! Не гаворачы ўжо пра адлегласць, якую трэба было ім праехаць, яны ж тры ночы начавалі ў Таварыстве на Варшаўскай, спалі ў спальных мяшках проста на падлозе. Але як заспявалі „Ты Беларусь мая, шыпшына“ на словы Уладзіміра Дубоўкі, музыка М. Куліковіча! Апынуліся не толькі на другім месцы ў катэгорыі сучаснай песні, але і атрымалі Кубак дырэктара Ваяводскага дома культуры ў Беластоку! Надта ўзмужнеў гэты калектыў пад мастацкім кіраўніцтвам Ірынея Лаўрашука.

Усе яны — і з Гданьска, і з Бельска, і з Гайнаўкі, і самадзейнікі з Рыбал, што самі ствараюць сучасны фальклор, і чароўныя жанчыны з Беластоцкага аддзела, якія бліскуча выступалі на аглядзе, і сімпатычная Ірына Лукша з Семяноўкі, якая ў хаце пакінула малых дзяцей, каб заспяваць упершыню ў фінальным аглядзе выцягнутыя ёю старыя-старыя калядкі, — усе яны — пялёсткі гэтай

Калектыў „Альбаросіка“ з Беластока.

зямлі, на якой без песні жыць немагчыма.

Спяваць і жыць!

Перада мною сядзелі, відаць, бабуля і дзед з унукам. Хлопчыку было месяцаў сем-восем. Ён увесь час то падспеўваў самадзейнікам, то раптам пачынаў плакаць. Тады бабуля яго сарамліва мацала і бегла хутчэй на калідор, каб памяняць малому пялёнку і паўзунок. Малы вяртаўся на руках бабулі і зноў, радасна падспеўваў і махаў ручкамі, быццам малады дырыжор, які прыходзіць на змену старому пакаленню.

І мне падумалася: гэты малы напэўна будзе ведаць, хто ён, яму нічога такога талкаваць не давядзецца. Ён будзе наступны.

Ада Чачуга

Фота Сяргея Грынявіцкага

Людзі сядзелі і стаялі.

Яны вялі фінальныя канцэрты. Валянціна Ласкевіч і Мікалай Бушко, заслужаныя на ніве беларускай культуры дзеячы.

Жыла-была легенда

ЗАРАЗА

Было, мабыць, гэта даўно-даўно, бо калі расказвала мне пра тое здарэнне ў 1980 годзе Марыя Стульгіс — жыхарка Нараўкі, было ёй тады семдзесят гадоў. А здарылася яно не за яе памяці, але пачула яна пра тое ад свайго дзеда. Калі дзед Марыі быў яшчэ падросткам, наваколле абляцела страшная пагалоска. Было яно так.

Не даязджаючы да Нараўкі, з левага боку ад дарогі, прытуліўся да сцяны лесу хутарок Плянта. Праўдападобна, калісьці непадалёк ад яго, як вядзе расказ, быў там маёнтак. Жыло ў ім багатае панства, а яшчэ багацейшае да іх прыязджала. Гасцявалі, пілі, палявалі. Пушчанскія нетры былі тады яшчэ поўныя рознай звярыны.

— Усё панскае багацце было нажытае на людской крыўдзе, — працягвала дзедаў расказ Марыя. — Не раз патаемна людзі праклінапі панскую бязлітаснасць. І відаць Бог выслухаў людзей і іх плач.

На панскую сям'ю напала нейкая погань. Першым захварэў стары пан. Нічога не дапамагло. Памёр у цяжкіх муках. Неза-доўга пасля таго памерла і пані. Застаўся толькі іх сын з жонкаю і трое дзяцей. Іх хлопец ужо быў амаль дарослым, вучыўся недзе ў горадзе. Дзяўчынкам было ўсяго па няпоўных дзесяць. Зараза не абмінула і іх. Служба, бачачы, што дзейнічае тут нейкі праклён, хутка пачала пакідаць панскія пакоі. Пан застаўся адзін. Смерць адабрала ў яго ўсіх блізкіх, апрача сына, які наведваў маёнтак толькі святамі і часам летам. Але цяпер пан сурова забараніў яму прыязджаць сюды ў Плянту. Такім чынам хацеў яго зберагчы. Даўнейшыя знаёмыя таксама пакінулі пана. Не прыязджалі ўжо, як некалі. Гаспадарства бяднела. І прыгарнуў пан да сябе пятнаццацігадовую сірату. Прынамсі ў хаце і ў простых гаспадарчых працах дапаможа. Жылі яны згодна і шчасліва. Пан быў для яе добры. Апекаваўся, як сваім дзіцём. А непакоіла яго адно: адкуль і што за зараза накінулася на іх дом і бязлітасна адабрала ад яго ўсіх блізкіх? Кожную раніцу і вечар ставаў на калені перад абразамі і прасіў у Бога ласкі і памілавання хаця для сына.

І прысніўся пану аднойчы сон. Нейкая незнаёмая постаць прадказвала яму хуткую смерць. „Перад смерцю запішы ўвесь маёнтак той сіраце, якая жыла ў цябе, — гаварыў у сне незнаёмы голас. — Але памятай адно — усё золата, якое носіш на сабе, няхай пакладуць з табою ў труну“.

Так яно і сталася. Пахавалі пана так, як ён хацеў. Пахавальнай не спраўлялі. Калі вечарам дзяўчына засталася толькі з сынам пана, што прыехаў на пахаванне, шкада ім зрабілася таго золата, якое ў труну паклалі. І вырашылі адкапаць нябожчыка і забраць тое багацце. Так і зрабілі. А ноччу, у самую поўнач, прыходзіць пакойны пан і кажа:

— Не паслухалі вы мяне...

Калі паніч і дзяўчына ўбачылі нябожчыка, так і пападалі мёртвымі.

Міхась Шаховіч

Дарагое Сэрцайка! Чаму мне ў жыцці так не шанцуе?! Увесь час каля мяне круціліся хлопцы. Было з чаго выбіраць. Але мне дагадзіць было цяжка. Адзін — занадта нізкі, другі — занадта светлы бландзін, трэці — недавучаны. Той невысокі быў даволі інтэлігентны хлапец. Усе гаварылі: чаму ты яго не хочаш? З яго ж будуць людзі... Другі хлопец — той бландзініс-ты — быў каталікам. Маці казала: не выходзь за яго! Будзеш у хаце заўсёды горшая! Я маму паслухала.

І калі нарэшце ўсе даведаліся, што я выходжу замуж (вядома, за зусім іншага хлопца, з якім пазнаёмілася нядаўна і цалкам неспадзявана), то адзін нават з войска прыехаў і пераконваў мяне, каб яшчэ не выходзіла замуж. Але новы хлопец быў прыстойны, падабаўся мне з усіх бакоў, і я выйшла за яго замуж.

Сёння, калі вяртаюся да таго часу, а было гэта пятнаццаць гадоў таму назад, мне робіцца крыўдна за сябе. Божа, якая ж я была дурная! Маці заўсёды гаварыла, што найперш трэба падумаць, а пасля рашацца на такі крок, але я, калі так знянацку закахалася, ужо думаць не ўмела. Маё жыццё пасля выхаду замуж сталася надта сумнае. Мой муж не лічыцца са мною, з маімі патрэбамі. Хацелася б разам пайсці да кагосьці, выйсці часамі ў тэатр ці кіно, паслухаць канцэрт, а вымушана я хадзіць са старэйшым сынам. Але сваю кампанію то ён любіць. І шмат часу праводзіць са сваімі сябрамі. Найгоршае тое, што я мушу зарабіць на сябе і дзяцей, а яшчэ ж і мужа накарміць няраз. Бо неяк з яго зарплаты грошай для дому застаецца штораз менш.

І вось гляджу я на маіх былых хлопцаў і зайздрошчу іх жонкам, шчаслівым і вясёлым. Адзін з іх, той невысокага росту, зайшоў нават вельмі далёка. Вучыўся ў Варшаве, стаў вядомым журналістам, які найбольш працуе за граніцай, ездзіць па розных краінах і каментуе розныя падзеі, якія там адбываюцца. Той хлопец, што мне здаваўся менш інтэлігентным, стаў столярам, а сёння ў яго цэлае прыватнае прадпрыемства. Сам ён ужо рукой не дакранецца да нічога, а ўсё робяць людзі. Ён толькі кіруе іх працай і грошыкі збірае. Жонка яго жыве, як пані, купляе ўсё, што хоча. Той бландзінчык стаў лекарам, і яму таксама жывецца някепска.

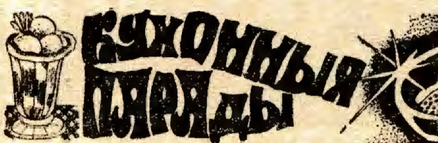
І я ўсё вяртаюся да таго часу, калі я зрабіла такі неразважны крок і выйшла замуж за хлопца, якога фактычна мала ведала і які зрабіў маё жыццё нешчаслівым. Чаму я была такая дурная?

Ніна

Ніна! Кожны чалавек бывае разумны па часе. Кахаюць найчасцей выпадковых хлапцоў і то кахаюць моцна, абы быў прыстойны і чарнявы. Характар яго вылазіць пазней. Але часта бывае так, што чалавек ляціць на нешта новае толькі за тое, што яно новае, хаця і не будзе яно лепшае ад папярэдняга. Ну, але што сталася, не вернеш.

Цяпер хачу цябе крыху супакоіць. У жонак тваіх папярэдніх хлапцоў ёсць іншыя праблемы, аб якіх ты якраз не ведаеш. Табе імпануе, што хтосьці ездзіць за граніцу, а іншы мае грошы. А мо ён за тую граніцу ездзіць без жонкі, або з іншай жанчынай?! А мо і той прыватны ўладальнік фірмы не надта пясціць сваю жонку і толькі на першы погляд выглядае, што яна такая шчаслівая. Добрая пагаворка: „У кожнага ёсць свая моль, якая яго грызе“. Памятай аб ёй!

Сэрцайка

ПЯСОЧНАЯ БАБКА (1)

На 1 шклянку пшанічнай мукі трэба ўзяць 1 шклянку крухмалу, 1 маленькую пачку парашку для пячэння, 1 пачку ванільнага цукру, паўпачкі масла (можа быць расліннае масла ці маргарын), 2 яйкі, шклянку цукровай пудры, паўшклянкі малака, крыху цукровай пудры для пасыпання.

Прасеяць пшанічную муку, перамяшаць яе з крухмалам, парашком для пячэння і ванільным цукрам. У макутры сцерці тлушч, дадаючы паступова па адным яйку і па 2 лыжкі цукровай пудры. Расціраючы ўсё, дадаваць перамешаную муку і малако. У змазаную тлушчам і пасыпаную цертай булкай форму палажыць цеста і пячы ў не надта гарачай духоўцы каля гадзіны. Крыху астуджаную бабку выняць з формы і пасыпаць цукровай пудрай.

ПЯСОЧНАЯ БАБКА (2)

На паўшклянкі мукі-крупчаткі трэба ўзяць 5 яек, пачку маргарыны, шклянку цукру, 2 пачкі ванільнага цукру, паўлыжачкі аманьяку ў парашку.

Прасеяць муку, яйкі памыць, аддзяліць жаўткі ад бялкоў. У макутры расцерці маргарын, дадаючы паступова па адным жаўтку. З бялкоў збіць пену, дадаць цукар і спалучыць з падрыхтаванай масай. У канцы дадаць муку, ванільны цукар, змешаны з вадою аманьяк і ўсё дакладна перамяшаць. У вузкія доўгія формы, змазаныя алеем, палажыць цеста і пячы ў не надта гарачай духоўцы каля гадзіны.

ПЯСОЧНАЯ БАБКА З ШАКАЛАДАМ

На 1 шклянку пшанічнай мукі бярэм адну шклянку крухмалу, 1 пачку парашку для пячэння (малую), паўпачкі масла (расліннага масла, маргарыну), 2 яйкі, 1 шклянку цукровай пудры, 1 пачку ванільнага цукру, паўшклянкі малака. На глазуру: 1 плітку шакаладу, 2 лыжкі вады, 10 дэкаў масла. Падрыхтаваць і спячы пірог паводле рэцэпту на першую пясочную бабку. Падрыхтаваць глазуру: шакалад сцерці на тарцы, пералажыць яго на патэльню, дадаць ваду і масла, разагрэць і хутка расцерці. Спечаную і астуджаную бабку выняць з формы і паліць глазурай.

ПЯСОЧНАЯ БАБКА З КАКАВАЙ

На 1 шклянку пшанічнай мукі трэба ўзяць шклянку крухмалу, 1 пачку парашку для пячэння (малую), паўпачкі масла (ці расліннага масла, маргарыну), 2 яйкі, 1 шклянку цукровай пудры, паўшклянкі малака, 4 лыжкі какавы і цукровую пудру для пасыпання.

Падрыхтаваць цеста паводле рэцэпту на першую бабку. Падзяліць яго на дзве часткі і да адной дадаць какаву. У змазаную тлушчам і пасыпаную мукой формачку палажыць цеста роўнымі пластамі і пячы ў не надта гарачай духоўцы каля гадзіны. Спечаную і астуджаную бабку выняць з формы і пасыпаць цукровай пудрай.

Гаспадыня

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астронку, я табе пісала ўжо некалькі разоў. Пра апошні сон ты напісаў мне, што ў маім жыцці нешта разваліцца. І сапраўды развалілася. Пераламаліся нашы пачуцці, і ўсё рухнула.

А вось цяпер пасля гэтага сніцца мне такі сон. Быццам была я ў Бельску-Падляшскім і купіла там сваёй сястры белую блузачку. І вось я ўжо еду дахаты. Ехала аўтобусам, а тут раптам іду, і так апынулася я каля могілак. Але іду і думаю сабе: трэба заплюшчыць вочы, бо буду ж баяцца. І нібы я іх заплюшчыла, але і так усё бачу.

На могілках было шмат людзей, яны стаялі ля труны, у якой ляжала манашка, апранутая ў чорнае, а на ёй упоперак ляжаў нейкі малады мужчына. Яны былі памёршыя. Ля труны было многа кветак, чырвоныя ружы і гваздзіка. Я ўсё гэта бачыла. Але калі перайшла могілкі, то з цяжкасцю расплюшчыла вочы. Тады я адвярнулася назад і ўбачыла свайго хлопца, з якім я некалькі гадоў назад хадзіла. Ён быў апрануты ў вайсковы мундзір. Калі я яшчэ ішла з заплюшчанымі вачыма, я адчувала, што ён ідзе і мы з ім мінуліся, ды толькі я не магла расплюшчыць вочы.

Дарагі Астронку, я прашу цябе ад усёй душы, надрукуй мой сон як мага хутчэй. Вельмі для мяне гэта важная справа. Буду табе ўдзячна.

Ваша пастаянная карэспандэнтка

Шаноўная карэспандэнтка! Сон твой крыху супярэчлівы, але не зусім кепскі. Табе прыснілася, што ты была на могілках, а могілкі сніць — гэта абазначала б здароўе, поспех у справах і доўгае жыццё. Думаю, што чакае цябе нейкае злачыннае каханне (можа, звяжашся з жанатым мужчынам), бо прыснілася табе манашка.

Тое, што манашка ляжала ў труне і была нежывая, пацвярджае ісціну, што каханне гэта будзе небяспечнае. Аднак жа труна толькі для старых абазначае смерць, а для маладых яна — вяселле і доўгае жыццё. На могілках было шмат людзей, і гэта б абазначала для цябе страту самастойнасці, але ж які закаханы чалавек можа быць самастойным?.. Пры ўсім гэтым будзе крыху хвалявання і непрыемнасцей (бо табе прысніўся твой былы хлопец у вайсковым мундзіры). Агульна аднак справы твае не будуць выглядаць кепска. Тым больш, што былі і ружы, і гваздзіка.

Астрон

НОВЫЯ ВЫДАННІ

(Працяг са стар. 3)

ты. Аўтар нарысу Зянон Пазняк (унук Яна Пазняка) прадстаўляе малавядомыя факты з дзейнасці БХД у Заходняй Беларусі. Цікавае таксама інтэрв'ю з беларускім дэпутатам у Вярхоўны Савет СССР Мікалаем Ігнатовічам (ён лічыць сябе незалежным ад наменклатуры, апарату і БНФ), у якім выказвае ён свой погляд на актуальныя савецкія праблемы. У „Кроніцы“ многа фактаў з дзейнасці БНФ у розных гарадах Беларусі, а ў „Скрыншы 327“ — абразкі з палітычна-грамадскага жыцця рэспублікі.

(л)

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Васіль Хомчанка

СЦЁПКА

Вясна прыляцела адразу. Дружная, жаданая. Снег растаў хутка. Зямля вольна ўздыхнула, скінуўшы з сябе зімовае ўбранне.

Раніца...

Я і Сцёпка ідзем па лясной дарозе. Сцёпка худзенькі, цыбаты хлапчук, з густымі вяснушкамі на бледным твары. Ён вельмі сарамлівы, ціхмяны і носіць акуляры. Дзеці дражняць Сцёпку сцяблом-граблом, відаць, за доўгія ногі і часта з яго пакепліваюць. Надта ж вялікі ён дамасед, гэты Сцёпка. Ён цалюткімі днямі праседжвае над кнігамі або перад тэлевізарам.

А ўчора Сцёпка зайшоў да мяне, стаў ля парога, пачырванелы, нязграбны, доўга пераступаў з нагі на нагу. Нарэшце асмеліўся і сказаў:

— На паляванне хачу з вамі. Вазьміце.

Сказаў так і зірк па пакоі — ці няма каго з хлапчукоў, бо засмяюць.

Мне і самому стала смешна. Сапраўды, які са Сцёпкі паляўнічы!

Але я згадзіўся ўзяць Сцёпку з сабою і загадаў яму падняцца заўтра ў тры гадзіны і адразу бегчы да мяне. А сам пачаў рыхтаваць стрэльбу і для Сцёпкі.

І вось мы ідзём.

У кожнага з нас стрэльба на плячы, рукзак за спіной. Я ў гумавых ботах з доўгімі халявамі. У Сцёпкі яшчэ і кош з падсаднай качкай Дашкай. Мы спяшаемся на Сітняговае возера. Вельмі рана. Уначы быў невялікі замаразак, ён зацягнуў лужынкі тонкім ільдом. Пад нагамі лёд храбусціць, як шкло.

Хутка ўзыдзе сонца. Над галавой праносяцца качкі. Паветра сухое і празрыстае. Раз-пораз па нас хвошчуць арэхавыя галінкі. Іх ружовыя ад зары коцікі ахутаны пылком. Мы ўжо абсыпаны ім, як гарохавай мукой, але нам здаецца гэтага мала. Я стукаю па ствале арэшыны абушком сякеркі, і ўсё дрэва ажно дыміцца.

Падыходзім да возера.

Сцюдзёнае і ружовае, спакойна стыне яно пад ранішнім, такім жа ружовым небам. Пасохлае трысце на ўзбярэжжы пасерабрыў іней.

Сцёпка сцішаны і ўсхваляваны. Мабыць, упершыню ў жыцці ён бачыць такую раніцу.

Леташні будан мой цэлы. На месцы і човен, які я выдаўбаў з камля старой ліпы. Спіхваем яго на ваду, выпускаем прывязаную за нагу Дашку ў возера. Сцёпка залазіць у будан.

— Ну, хлопец, будзь шчаслівы, — зычу я ўдачы. — Ні пуху, ні пер'я.

Сцёпка не чуе. Ён ужо прасунуў ствол стрэльбы ў байніцу і прыціснуў прыклад да плячa.

А я выбраў сабе месца метраў за пяцьдзесят ад будана, каб не перашкаджаць паляўнічаму шчасцю хлопчыка. Мне відаць вільчак Сцёпкавага будана, бераг возера і Дашка.

Я пускаю чучала качкі ў трыснёг і раз-пораз пакрэкваю ў вабік.

— Крэ-крэ! — крычыць Дашка.

Раптам вылятае з трыснягу качар і праз момант плюхаецца ў ваду каля Дашкі. Хутка і другі качар прашваркаў у паветры, таксама паляцеў на кліч падсадной качкі.

Сяджу нерухома хвілін пяць, чакаю Сцёпкавых стрэлаў. Цішыня, толькі чуваць, як плюскочуць, ажно шалеюць качары. Чаму ён не страляе? Ах ты, гора-паляўнічы...

Хаваючыся за кустамі, іду да Сцёпкі. Запаўзаю ў будан.

— Што рот разявіў? — злосна шапчу яму.

Сцёпка маўчыць. Ён прыціснуўся да зямлі, ляжыць і, здаецца, не дыхае. Вочы шырока расплюшчаны, губа прыкушана. Стрэльба сіратліва ляжыць побач.

Я ўскідваю стрэльбу, бяру на мушку правага качара.

— Дзядзька, а дзядзька, — шэпча пабялелымі губамі хлопчык. — Не трэба. Прыгожа як.

Перад самым буданом б'е крыламі па вадзе прывязаная Дашка. Два прыгажуны качары мітусяцца каля яе, крычаць, плюскочуць, круцяцца на адным месцы. Вось яны падплываюць да берага, потым паварочваюцца і, разразаючы вадзяную роўнядзь, плывуць на возера. Яны клічуць за сабой сяброўку, клічуць і не разумеюць, чаму яна не плыве за імі. А Дашка тра-

(Працяг на стар. 10)

Фантазія вясны.
Фота В. Жушмы.

Сцэнка з п'есы „Гномікі" ў пастаноўцы школьнага тэатра з бельскай школы № 3. *Фота Я. Чэрнякевіч.*

Алена Шарэпа-Лапіцкая

БАЦЯН

Кля-кля-кля!
Кля-кля-кля!
На балоце
першы я!
Я — Бацян,
Вялікі пан,
белы
прыадзеў
жупан.
І хаджу
па ўсіх балотах
у чырвоных
новых
ботах.
Я — вышэйшы,
Я — дужэйшы,
Я — за ўсіх
Найпрыгажэйшы!

Ул. Дубоўка

ЧАМУ Ў ЗАЙЦАЎ КАРОТКІЯ ХВАСТЫ?

Казка

Кажуць людзі, што калісьці
хвост у зайца быў пушысцей

і даўжэй, кым у лісіцы.
Як ён мог укараціцца,

стаць такім, што смеху варты?
Памаглі ў тым зайцу жарты.

Каля рэчкі, беражком
зайцы бегалі ўпрыскочку.

Лета — ўсім жывым, як свята.
Кожны куст для зайца — хата.

А прысмакаў ці ласункаў —
што яго згадае думка.

Зайцы бегалі, скакалі,
паглядалі ўсё на хвалі.

За ракой пабыць цікава!
Там растуць такія травы,

што нідзе на свеце нашым
больш няма падобнай пашы,

Але як туды дастацца —
не дадумаюцца зайцы.

Раптам сом наповерх выплыў,
іх стары знаёмы сціплы.

Прывіталі сома зайцы:
— Дзядзя Сом, дазволь
спытацца —

нас ці вас на свеце болей?
— Не лічыў я вас ніколі, —

кажа зайцам Сом на тое.
— Вас, здаецца, толькі двое.

Нам, усім, няма і ліку, —
мы жывём сям'ёй вялікай... —

Так у іх, за словам слова,
завязалася размова.

Прапануюць зайцы Сому:
— Вам пра зайцаў невядома,

вы ад нас вадой закрыты,
Скліч самоў усіх сюды ты,

хай яны да боку бокам
догстануць на рацэ глыбокай.

Мы спачатку вас палічым,
зайцаў заўтра ўсіх паклічам... —

Сом згадзіўся. Без адкладу
па самоваму загаду

ўсе самы павыплывалі
з глыбіні, з віроў, на хвалі

і ад берага на бераг
у адзіны сталі шэраг.

Не марудзячы й хвіліны,
зайцы па самовых спінах

і пабеглі, як па мосце,
сапраўды, як ягамосці.

Бегучы, нібыта лічаць,
смех хаваючы ў абліччах:

„Раз, два, тры, чатыры, пяць, —
як сцяна самы стаяць.

(Працяг на стар. 10)

Удзельніца беларускага дэкламатарскага конкурсу з Орлі Аня Главацкая. Фота Я. Чэрнякевіч.

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР 315315, Полтавская обл., г. Кременчуг, ул. 40 лет Октября, дом 4, кв. 43. Трахтман Лене (7 клас).

* ✻ *

БССР, 220020, г. Мінск, вул. Радужная, дом 8, корп. 2, кв. 342. Емяльянава Света (6 клас); кв. 193 — Оля Гарачка (6 клас).

* ✻ *

СССР, 346714, Ростовская обл., Аксакайский район, пос. Рассвет — 1, дом 13, кв. 24. Дубикову Жене (хоча перапісвацца з дзесяцігадовым хлопчыкам).

* ✻ *

СССР, 346714, Ростовская обл., Аксакайский район, пос. Рассвет — 1, дом 11, кв. 45. Семиниченко Валерии (8 клас).

* ✻ *

СССР, 279200, Молдавская ССР, г. Бельцы, ул. Хотинская, 24/34. Овчаренко Аля (13 гадоў).

* ✻ *

БССР, 220004, г. Мінск, вул. Шпалерная, 10, кв. 3. Міцічкіна Каця (3 клас).

* ✻ *

БССР, 220055, г. Мінск, вул. Алібегава, д. 27, корпус I, кв. 29. Жуку Уладзіславу (6 клас) і Жуку Сяргею (2 клас).

* ✻ *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, п. Майский, ул. Келдыша, д. 5а, кв. 9. Романкова Лена (14 гадоў).

(Працяг са стар. 9)

СЦЁПКА

се галавой, прыхарошваецца. Качары зноў вяртаюцца, робяць вакол яе нецярплівыя кругі. Качары вельмі прыгожыя са сваімі бронзава-зялёнымі чубікамі і яркай шыяй. Прыгожыя, як жар-птушкі.

Штосьці ўздрыгвае ў маіх грудзях. Я апускаю стрэльбу. Упершыню за ўсе гады палявання я гляджу на качак не як на здабычу... Птушкі радуюцца жыццю, вітаюць вясну і раніцу, і мне самому перадаецца іх радасць. Адным стрэлам я згубіў бы ўсё гэта хараство.

Узыходзіць сонца. Быццам залатым дажджом сыпанула па зямлі. Усё адразу ажывае, зіхаціць, прыходзіць у рух. Цыфікаючы сініцы над галавой, выводзіць доўгае калена берасцянка, лёгка і пяшчотна ўздыхае ветрык. Возера, растварыўшы ў сабе фарбы зары, успыхвае сінявой.

Так і не прагрымелі нашы стрэлы. Мы вярталіся дамоў шчаслівыя, прыцішаныя ад той радасці, што падарыла нам вясновая раніца.

І ўсё праз гэтага Сцёпку, майго добрага спадарожніка.

Вершы Віктара Шведа

У ЛЕКАРА

— Прыходзіш лячыцца
Да мяне, сынок,
Дык раней памыцца
Трэба, галубок.

— Вось якая справа, —
Адказаў Пятро, —
Думаў, што цікавіць
Вас маё нутро.

КОНЬ І АСЁЛ

На лужочку за сялом
Пасвілі жывёлу дзеці.
Паспрачаўся конь з аслом:
Карыснейшы хто на свеце?

— Конь, як тут ні гавары,
Найважнейшы ёсць бясспрэчна!
— Вас заменяць трактары,
А аслы жыць будуць вечна!

БЫЎ ПЕЦЯ НА БАЛЕЦЕ

З маткаю аднойчы Пеця
Быў на гарадскім балеце.
— Ці прыгожы быў балет? —
Запытаў у хаце дзед.
Адказаў унучак з жалем:
— Там на пальцах танцавалі,
Быццам бы ў іх акурат
Больших не было дзяўчат.

ВЯЛІКАЯ ТАЙНА

Нечакана Яраслаў
Мае жаль да брата:
— Чаму ўсім ты расказаў,
Што я дурнаваты?

— Дык не ведаў, братка, я,
Магу пабажыцца,
Што вялікая твая
Гэта таямніца.

РЫБАЛОВЫ

— Дзе ты ўчора, дружа, быў?
— Рыбу ў рэчцы я лавіў.
— Ды хацела рыба браць?
— Прынёс кілаграмаў з пяць!
— Сёння я тырчэў з вудой,
Не злавіў нат і адной.
— Дык я ўчора пакрысе
Вылавіў там рыбкі ўсе.

ЧАМУ ЁН ВЫДУРНЯЕЦЦА?

На тэлевізара экране
Аркестр іграў сімфонію.
Ён раптам выклікаў у Вані
Дзіцячую іронію.

На дырыжора пазірае
І тату ён пытаецца:
— Чаму тады, калі іграюць,
Адзін дык выдурняецца?

Алена Руцкая

ЗАГАДКІ-ВЕРШАНЯТКІ

* ✻ *

Што за пульхныя пярыны
Зранку сонейка закрылі?
Хутка дожджык пойдзе шпаркі,
Бо пярыны тыя ...

хмары!

* ✻ *

Зоркі кружаць у паветры,
Іх праз сіта сее ветрык,
Як карункі з павуцінкі,
Зоркі гэтыя ...

сняжынкі!

* ✻ *

Адзежынка, нібы з маністаў,
Сярэбраная ўся дачыста.
Гуляе ў рэчцы там, дзе глыбка,
А хто такая? Гэта ...

рыбка

(Працяг са стар. 9)

Чаму ў зайцаў кароткія хвасты?

Раз, два, тры, чатыры, пяць, —
добра зайчыкам гуляць".

Лапкі ўжо на бераг сталі,
засталіся ззаду хвалі.

Ды хвасты у ягамосцяў
валакуцца дзесь па мосце.

Як на бераг лапкі ўзнеслі,
заспявалі зайцы песню:

„Ашукалі, ашукалі,
ашукалі мы самоў!

Ашукалі, ашукалі
мы вусатых дзівакоў!"

Задзівіліся самы ўсе.
Хто ж бы тут не задзівіўся?

— Пачакайце, — кажуць
зайцам, —
трэба ўсё ж ткі нам дазнацца,

ашуканства тут якое?
Раскажыце нам пра тое! —

І адразу, ў той жа хвілі,
ім хвасты і прышчамілі.

Зайцы тузаюць упарта.
Ім цяпер малыя жарты:

так папалі, як у нерат,
ані ўзад, ані ўперад.

А самы самкнулі зубы.
На хвасты прыходзіць згуба.

Тузанулі зайцы тыя,
адарваліся хвасты іх.

І пабеглі без хвастоў так.
Вось чаму ў іх хвост каротак!

З той пары не ходзяць болей
да самоў яны ніколі...

ШУСТРЫ ЗАЙ

Шустры Зай
Спытаў Данілку:
— Ты не хочаш
Мець лічылку?
Іх навалам у бары —
Колькі хочаш,
Набяры.
Камарыных,
І зубрыных,
І лісіных,
І ласіных
Назбіраеш поўны мех...
Ты лічы,
А я пабег.

Пятро Сушко

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Пайшоў дзядзечка на шпацыр з сабакам. Ды вось бяда: згубіўся сабака. Знайдзі яго ў парку.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка"

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 9.III.1990

PROGRAM I

7.45 Express gospodarczy
8.05 Wśród ludzi — Ochrona środowiska
8.35 Domator — Nasza poczta
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Sławne historie zbójnickie" — „Schinderhannes" — serial CSRS
10.25 Domator — Szkoła dla rodziców
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. J. Słowacki — „Balladyna"
12.50 Przybysze z Matplanety, kl. I—III — Drugie danie z ryb
13.30 TTR — s. II Matematyka — Równania i nierówności wymierne
14.00 TTR — s. II Spotkania z literaturą — Sonety krymskie
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Po co szkole wideo?
16.20 Program dnia oraz Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit — teleturniej
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Sport — M.Ś. w łyżwiarstwie figurowym Halifax '90
18.50 Weekend w „Jedynce"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tygodnik gosp.
19.30 Wiadomości
20.05 „Młody Frankenstein" — film fab. USA
21.50 Sport
22.00 Tele-audio-wideo
22.20 Wiadomości wieczorne
22.35 Miss Polski '90 — półfinał
23.40 Spór o jutro — Otwarte studio

PROGRAM II

16.55 Korepetycje dla maturzystów: Język ang. (12)
17.25 Program dnia
17.30 Wzrokowa lista przebojów Marka Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 O czym się mówi
18.45 Sprawa Niemena
19.30 Dookoła świata
20.00 Szansa
20.50 Antyczny świat prof. Krawczuka
21.30 Panorama dnia
21.50 „Czas obojętności" (cz. 2) — włoski film fab.
23.25 Komentarz dnia
23.30 Express gospodarczy

SOBOTA 10.III.1990

PROGRAM I

6.55 TTR — s. IV Mechanizacja rolnictwa — Mechanizacja zbioru zieniaków
7.25 TTR — s. IV Produkcja zwierzęca — Choroby inwazyjne
7.55 Program dnia
8.00 Tydzień na działce
8.20 „Na zdrowie" — program rekreacyjny
8.40 Dla dzieci: „Ziarno" — program Red. Katolickiej
9.00 „Drops" — mag. dla dzieci i młodzieży oraz film z serii „Heidi" (4)
10.30 Wiadomości poranne
10.40 „Azjatycka mozaika" (6) „Pieśni i bębny Sri Lanki" — franc. film dok.
11.10 „Bellona" — mag. publ.
11.40 Laboratorium — Jaki rower?
12.10 „Głęboki oddech siarką" — reportaż
12.40 Smak życia
13.30 Tel. Teatr Prozy: K. Makuszyński — „Pyłek w oku"
14.45 Polityka, politycy
15.15 Flesz
15.45 Sport — M.Ś. w łyżwiarstwie figurowym Halifax '90 — tańce dowolne
17.15 Teleexpress
17.30 Tel. Giełda Piosenki — Premie i premiery
18.30 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt
19.30 Wiadomości
20.05 „Nevada Smith" — western prod. USA
21.40 Sport — M.Ś. w jeździe figurowej na lodzie Halifax '90 — program dowolny kobiet
23.10 Tydzień w polityce
23.20 Telegazeta
23.30 Kino Sensacji: „Carrie" — film USA

PROGRAM II

13.00 Czas akademicki
13.30 W świecie ciszy
13.55 Studio warsztatowe im. Andrzeja Munka
14.55 „5-10-15" — program dla dzieci i młodzieży
16.25 Małe kino: „Złote, srebrne, brazowe" — film dok.
16.55 Powitanie
17.00 Muzyka rozrywkowa
18.00 Program lokalny
18.30 Legendy filmu — Ava Gardner
19.30 Alfa i Omega
20.00 Wirtuozi wiolinistyki — Doniel Stabrawa
21.00 Program public.
21.30 Panorama dnia
21.45 „Znowu w Brideshead" (10) — serial ang.
22.35 Alfabet Kisiela
22.55 Komentarz dnia

NIEDZIELA 11.III.1990

PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.30 Notowania
7.55 Po gospodarsku
8.10 Tydzień
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz film z serii „Emil z Lönnebergi"
10.30 Wiadomości poranne
10.35 „Tajemnice rosyjskiej przyrody" (3) — kanad.-radz. serial dok.
11.05 Kraj za miastem
11.35 Tel. koncert życzeń
12.20 Teatr dla dzieci: J. Broszkiewicz — „Kapita"
13.00 Sportowa niedziela
13.55 Świat umykający (5)
14.25 „Pieprz i wanilia" — „Z wiatrem przez świat: Ziemia pod ziemią"
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" — serial braz.
17.15 Teleexpress
17.30 „Morze" — magazyn
17.50 Piosenki San Remo '90
18.30 „7 dni — świat"
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 „Północ — Południe" (4) — serial USA
21.35 Sport — M.Ś. w jeździe figurowej na lodzie Halifax '90 — pokazy mistrzów
23.35 Telegazeta

PROGRAM II

8.50 Przegląd tygodnia
9.25 Film dla niesłyszących: „Północ — Południe" — serial USA
10.55 „Peryskop" — magazyn publ.
11.25 „Jutro poniedziałek"
11.55 Powitanie
12.00 Polska Kronika Filmowa
12.10 „Kane i Abel" (3) — serial USA
13.00 100 pytań do...
13.40 Kino Familijne: „Autostrada do nieba" (2) — serial USA
14.15 „Polacy"
14.30 Maciej Niesiołowski — Z batutą i humorem
15.30 „Podróże w czasie i przestrzeni: „Czasy katedr" (3) „Bóg jest światłością" — franc. serial dok.
16.25 Biografie: „George Orwell" (cz. 2) film dok.
17.30 Bliżej świata
19.00 Program publ.
19.30 Galeria
20.00 Studio Sport — Piłka w grze
21.00 Łazienki królewskie w Warszawie
21.30 Panorama dnia
21.45 „Kane i Abel" (3) — serial USA
22.30 Komentarz dnia
22.35 Akademia wiersza

PONIEDZIAŁEK 12.III.1990

PROGRAM I

13.30 TTR — s. II Mechanizacja rolnictwa — Układy kierowania ciągników
14.00 TTR — s. II Produkcja roślinna — Podstawy nawożenia
15.00 Powtórka przed maturą: Historia — Polacy na frontach II wojny światowej
15.30 Program dla nauczycieli: Wiedzieć — to zapobiegać (AIDS)
16.20 Program dnia oraz Telegazeta
16.25 „Luz" — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
17.55 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Nowy Meksyk" — hiszp. film dok.
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i Senacie
19.30 Wiadomości
20.05 Teatr Telewizji: G. E. Lessing — „Minna von Bernhelm"
21.45 Sport
21.55 Kontrapunkt
22.25 Wieczorne wiadomości
22.45 Język francuski (17)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (21)
17.25 Program dnia
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna — polszczyzna: O języku pieśni wielkopostnych
18.00 Program lokalny
18.30 „Wysłannik z Polski" — film dok.
19.30 Życie muzyczne — Promocje im. Adama Didura — Sanok '89
20.00 Auto-Moto Fan Klub
20.30 XI Przegląd Piosenki Aktorskiej Wrocław '90
21.30 Panorama dnia
21.45 „Heimat" — serial RFN
22.55 Komentarz dnia

WTOREK 13.III.1990

PROGRAM I

8.35 Domator — Rady na życzenie, Kuchnia domowa
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Dolina nadziei" (1) — franc. film obycz.
10.20 Domator — Rady na życzenie
13.30 TTR — s. IV Fizyka — Prąd elektryczny w gazach
14.00 TTR — s. IV Produkcja roślinna — Znaczenie gospodarcze i podział użytków zielonych
15.30 Kim być? — program dla maturzystów
16.20 Program dnia oraz Telegazeta
16.25 Dla dzieci: Tik-Tak
16.50 Kino Tik-Taka: „Opowieści byczka"
17.15 Teleexpress
17.30 Spojrzenia
17.55 Klinika zdrowego człowieka
18.15 Business
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Plus — minus
19.30 Wiadomości
20.00 Spotkanie z ministrem Jackiem Kuroniem
20.15 „Dolina nadziei" (1) — serial franc.
21.15 Sport
21.25 Listy o gospodarce
22.00 Wiadomości wieczorne
22.15 Kinomania
23.20 Język rosyjski (21)

PROGRAM II

16.25 Język angielski (51)
17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna z Kościoła św. Krzyża w Mogile
18.50 Program publ.
19.30 Z wiatrem i pod wiatr — magazyn żeglarski
20.00 XI Przegląd Piosenki Aktorskiej — Wrocław '90
21.00 Wywiady Ireny Dziedzic
21.30 Panorama dnia
21.45 „Sceny nocne" — film TP
23.35 Komentarz dnia

ŚRODA 14.III 1990

PROGRAM I

8.15 Express gospodarczy
8.35 Domator — Nasza poczta, Kuchnia domowa
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Wybaczam ci, tatusiu" — film fab. CSRS
10.30 Domator — Przyjemne z pożytecznym
11.10 Drogi do niepodległej — Pieśń ujdzie cało...
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. Mickiewicz, Słowacki, Krasiński
12.50 Wśród ludzi — Współpraca międzynarodowa
13.30 TTR — s. II Chemia — Węglowodory nasycone
14.00 TTR — s. II Historia — Reformacja w Europie
15.00 Poznaj swój kraj — Kazimierz nad Wisłą
15.30 NURT — Współczesne problemy wychowania i nauczania
16.20 Program dnia oraz Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: SOS — sami o sobie
16.50 Dla dzieci: Trąba
17.15 Teleexpress
17.30 Sensacje XX wieku
17.55 Tel. Informator Wydawniczy
18.15 Nad Niemnem, Piną i Prypecią (1)
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Od „A" do „Z"
19.30 Wiadomości
20.05 „Dreszcze" — pol. film fab.
21.55 Sport
22.05 „Lex" — magazyn społeczno-prawny
22.50 Wiadomości wieczorne
23.05 „Mariszka Band" — jugosł. film dok.
23.40 Język angielski (21)

PROGRAM II

16.25 Korepetycje dla maturzystów: J. angielski (13)
16.55 Język francuski (17)
17.25 Program dnia
17.30 ABC — teleturniej językowy
18.00 Program lokalny
18.30 Magazyn „102"
19.00 „Marc i Sophie" (3) — franc. serial obycz.
19.30 Studio Sport — Puchar Europy w koszykówce mężczyzn
20.40 Program muzyczny (w przerwie meczu)
21.00 Ze wszystkich stron
21.30 Panorama dnia
21.55 „W labiryncie" — serial TP
22.25 „Telewizja nocą"
23.10 Komentarz dnia
23.15 Express gospodarczy

CZWARTEK 15.III.1990

PROGRAM I

8.35 Domator — Nasza poczta, Kuchnia domowa
8.50 Domowe przedszkole
9.15 Wiadomości poranne
9.25 „Policjanci z Miami" — serial krym. USA
10.10 Domator — Nie dajmy się
11.10 Z naszych dziejów — Renesans w Polsce
11.40 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV Kajtuś Czarodziej
12.50 Wśród ludzi — Praca
13.30 TTR — s. IV Matematyka — Ciągi rozbieżne do nieskończoności
14.00 TTR — s. IV Spotkania z literaturą — Sceny symboliczne w „Weselu"
15.00 Fizyka dla humanistów
16.10 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
16.20 Program dnia oraz Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: „Kwant" oraz film z serii „Ordy"
17.15 Teleexpress
17.30 Militaria, obronność, nowoczesność
17.55 „Poza rok 2000" — austral. film dok.
18.25 Magazyn katolicki
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Interpelacje (1)
19.30 Wiadomości
20.05 „Policjanci z Miami" — serial krym. prod. USA
20.50 Interpelacje (2)
21.30 Sport
21.40 „Pegaz"
22.25 Wiadomości wieczorne
22.40 Wódko, pozwól żyć
23.15 Język angielski (51)

PROGRAM II

16.25 Korepetycje dla maturzystów: J. ang. (14)
16.55 Język rosyjski (21)
17.25 Program dnia
17.30 „W labiryncie" — serial TP (powtórzenie)
18.00 Program lokalny
18.30 Program na życzenie
19.30 Zielone Kino: „Wzrost i ruchy roślin" — film przyrodn. CSRS
20.00 Wielki sport
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Perły z lamusa: „U progu tajemnicy" — ang. film fab.
23.20 Komentarz dnia

Паслы вывучаюць беларускае пытанне на Беласточчыне ● Яшчэ аб „Беларускай песні'90" ● Юбілей Віктара Шведа ● Клопаты з беларускай мовай на Гродзеншчыне ● „Пагоня" — выступ беларускага друку ў Вільні ● Практычныя парады „Зоркі" ● Крыжаванка.

РАСТЛУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ“

Санет — бяссоніца.
Седала — крэсла.
Сечка — сякера.
Сілас — моцны чалавек, волат.
Скала — палка, кіёк.
Скарынкі — лапці.
Слуганне — уборка сена з луга.
Смаката — мыш або малако.
Снарад — чалавек, які любіць спаць, соня.
Сонейка — жанчына-соня.
Спадчына — атмасферныя ападкі на зямлю.
Станок — чалавек у чарзе.
Стайня — крама, у якой часта стаяць чэргі.
Сталярня — металургічны завод, выплаўляючы сталь.
Старонка — бабуля.
Старшыня — дзядуля.
Стрэлка — дубальтоўка.
Студня — халадзільнік.
Сумка — сумная дзяўчына.
Супадаць — занятак афіцыянта.

„ядань“

ПАРОДЫ

ПАПРОК

Дзе зор,
Дзе радзімак галактыка?
Малю ў вечаровым запале,
Каб гузікі ўсе з халаціка,
Як знічкі з твайго апалі.

Рыгор Барадулін

Дзе зор,
Дзе радзімак галактыка?
Малю ў вечаровым запале,
Каб гузікі ўсе з халаціка,
Як знічкі з твайго апалі.

Каб ты,
Як-Венера Мілоская,
Мяне асляпіла раптоўна,
Каб крыкнуў я: „Матка боская!
О, Божа, як гэта цудоўна!“

Малю,
Ды праклятыя гузікі
Вісяць сабе, як і веселі,
А сэрца з прарэхі вузенькай
Сузор'е чаруе на целе.

Малю,
А ты нечага моршчышся
І раптам праткнула вачамі:
— Рыгорка, што ты молішся?
Даўно б расшпіліў рукамі!

Янусь Малец

НІЎКА

Ці гэта праўда, што з-за крызісу сёлета будзе абмежавана цеплавая энергія?

КРЫЗІС

Тое, што ў нашай краіне зараз крызіс, усім вядома. Нават у некаторых сталовых даюць бясплатна супы або абеды для бедных. Але і ў такіх нялёгкіх абставінах трапляюцца смешныя сітуацыі. Аб такім здарэнні расказваюць у Беластоку і пісалі ў мясцовай прэсе. А было яно так.

У сталовую „Акадэмічная“ ўвайшла жанчына паабедаць. Купіла таматны суп і клёцкі, занясла іх на столік, затым пайшла па кампот. Калі вярнулася да століка, убачыла, што сядзіць пры ім негр, праўдападобна, студэнт Медыцынскага інстытута, што па суседску) і есць таматны суп. Збянтэжаная жанчына, нічога не сказаўшы, прысела да століка і стала есці клёцкі. Негр, з'еўшы суп, устаў ад століка і цікаю запытаў жанчыну:

— Крызіс?

— Крызіс?... — ні то ў адказ, ні то са здзіўленнем адазвалася дама.

Калі, паабедаўшы, выходзіла яна са сталовай, здранцвела. Побач, на суседнім століку стаялі дзве талеркі: з таматным супам і клёцкамі.

МАТЧ

Чэрці прапанавалі анёлам згуляць у футбол.

— Мы згодны, — адказалі анёлы. — Тым больш, што найлепшыя ігракі знаходзяцца ў нас...

— Магчыма, — не сталі спрачацца чэрці, — затое ўсе суддзі нашы...

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

Сума 1000 долараў, сабраная ў ЗША Сяргеем Карніловічам:

3089. Кастусь Калоша	— 250 дол.
3090. Сяргей Карніловіч	— 125 дол.
3091. Ірка Каляда-Смірноў	— 50 дол.
3092. Анатоль Лук'янчык	— 50 дол.
3093. Беларуска-амерыканскае задзіночанне	— 50 дол.
3094. Беларуска-амерыканскае згуртаванне	— 50 дол.
3095. Раман Баднарук (украінец)	— 45 дол.
3096. Андрэй Стрэчань	— 30 дол.
3097. Алесь Міраеўскі	— 30 дол.
3098. Міраслаў Целушэцкі	— 20 дол.
3099. Валя Яцэвіч	— 20 дол.
3100. Эва Яраховіч	— 20 дол.
3101. Янка Ханенка	— 20 дол.
3102. Таццяна Кананчук	— 20 дол.
3103. В. Зубкоўскі	— 20 дол.
3104. Янка Каваленка	— 20 дол.
3105. Аркадзь Сацевіч	— 20 дол.
3106. Іна Рытар-Каханоўская	— 10 дол.
3107. Васіль Ягаўдзік	— 10 дол.
3108. Астап Яраховіч	— 10 дол.
3109. Адам Пракаповіч	— 10 дол.
3110. а. Міхась	— 10 дол.
3111. а. Якуб	— 10 дол.
3112. Люба Блізнюк	— 10 дол.
3113. Люба Северанюк	— 10 дол.
3114. Антон Кавалеўскі	— 10 дол.
3115. Юрка Гасцеяў	— 10 дол.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі“).

„Niwa“
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek w których nie ma Oddziałów RSW a także osoby niepełnosprawne bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na III kwartał 1990 r. upływa 20 maja 1990 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 7.800 + 3.250 zł za doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch“ Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw Warszawa, ul. Towarowa 28 Nr konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

- prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy).
- rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach).
- prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach).

Zam. 147/90 r. U-3.